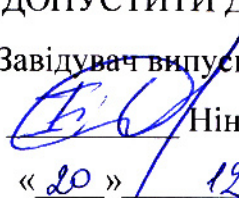

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ
СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
 Ніна РЖЕВСЬКА
« 20 » / 12 2023 р.

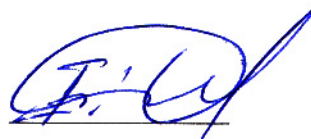
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ»

**Тема: «ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ»**

Виконавець: здобувач вищої освіти 2 курсу, 208 М групи, Конончук Валентин
Дмитрович

Керівник: д.п.н., проф., завідувач кафедри міжнародних відносин, інформації та
регіональних студій Ржевська Ніна Федорівна

Нормоконтролер

(підпис)

Ніна РЖЕВСЬКА

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	8
1.1 Визначення та сутність інформаційної політики	8
1.2 Інструменти та методи інформаційної політики	15
1.3 Моделі і стратегії інформаційної політики	22
РОЗДІЛ 2 ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	29
2.1 Історія та еволюція інформаційної політики в Україні	29
2.2 Особливості інформаційної політики України	35
2.3 Сучасні виклики інформаційної політики України	44
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	56
3.1 Оцінка медійної політики в Україні	56
3.2 Комунікаційна кампанія уряду України в контексті інформаційної стратегії	72
3.3 Взаємодія з медіа та соціальними мережами в досягненні цілей інформаційної політики	83
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нині інформація стала потужним інструментом, що формує громадську думку, впливає на прийняття державних рішень, визначає долю цілих націй. Україна, маючи низку геополітичних особливостей, серед яких, географічне положення, опинилася в епіцентрі геополітичного протистояння, в силу чого інформаційна політика відіграє ключову роль.

Географічне положення України між Росією та Європейським Союзом зробило її полем битви конкуруючих геополітичних інтересів. Саме тому, інформаційна політика України є життєво важливою для розуміння ширшого контексту міжнародних відносин, регіональної безпеки та геополітичних реалій нашого регіону загалом.

В умовах довготривалого російсько-українського конфлікту, що переріс у повномасштабну війну, дослідження інформаційної політики України є по-особливому значимим, бо саме за таких умов інформація є потужною зброєю, як і будь-яка звичайна військова техніка. Можна сказати, що обидві держави використовують тактику інформаційної війни для формування наративів, впливу на громадську думку та досягнення певних стратегічних цілей. Розуміння інформаційної політики України допомагає встановити ефективність засобів інформаційної протидії на цьому полі битви. Конфлікт став причиною поширення пропагандистських і дезінформаційних кампаній, коли обидві сторони поширювали власні наративи, аби по-своєму вплинути на формування думки міжнародної спільноти у та посилити контроль над ситуацією.

Аналіз інформаційної політики України дозволяє зрозуміти, яким чином держави, що знаходяться в стані протистояння реагують на такі виклики, допомагаючи світовій спільноті розробляти стратегії протидії дезінформації. Також інформаційна політика держави глибоко впливає на формування думки щодо конфлікту в середовищі українського суспільства. Дезінформація та упереджене висвітлення можуть посилити напруженість і перешкодити

зусиллям вирішення конфлікту. Вивчаючи підхід України, дослідники та політики можуть отримати краще розуміння впливу інформації на суспільство під час кризи.

Не зважаючи на масштабність наукових досліджень щодо державної інформаційної політики України, аналіз інформаційної сфери нашої держави залишається актуальним, враховуючи виклики, що перед нею постали. З цієї причини, для підвищення ефективності впровадження інформаційної політики, корисно дослідити та порівняти досвід інформаційної сфери інших держав, упровадити найкращі світові практики у реальну ситуацію в Україні.

Серед великої кількості наукових праць, монографій, тез, і статей, що приділяють увагу різним аспектам державної інформаційної політики України, наші вітчизняні вчені, такі як Ю. Мохов, А. Луцький, О. Рябоконт, А. Савич, А. Козьмініх, А. Глушко, В. Пантась, С. Бабенко, В. Бабіна, і інші, заслуговують на особливу увагу. Проте ці дослідження в основному фокусуються на формуванні та виконанні державної інформаційної політики, а також на темпах розвитку інформаційного суспільства та його інтелектуалізації. Деякі українські вчені, такі як О. Григор, Л. Губерський, В. Конах, Є. Макаренко, В. Машликін, і інші, у своїх дослідженнях освітлювали теоретичні основи і методологічні принципи впровадження державної інформаційної політики.

Зокрема, вони акцентували увагу на досвіді реалізації державної інформаційної політики в стабільно розвинених країнах світу, щодо організації та координації суспільних медіа, особливо нормативно-правового забезпечення його основних напрямків і завдань та інших аспектів. Дана ж кваліфікаційна робота має на меті більше зосередитись на процесі трансформації української інформаційної політики, враховуючи досвід її боротьби з агресією сусідніми державами та тривалу війну з Російською Федерацією.

В епоху, коли фейкові новини та дезінформація можуть швидко поширюватися через соціальні мережі та інші цифрові канали, інформаційна стійкість має вирішальне значення. Досвід України у протидії дезінформації та зміцненні інформаційної інфраструктури дає цінну інформацію для країн, що

стикаються з подібними викликами. Вивчаючи стратегії України, країни можуть підвищити власну здатність протистояти інформаційним атакам.

Підсумовуючи, слід зазначити, що вивчення інформаційної політики України, її сучасного стану та перспектив є не лише актуальним, але й вирішальним у нашому світі, що постійно розвивається. Геополітична напруженість, гібридна війна, свобода ЗМІ, стійкість інформації та глобальні наслідки підкреслюють важливість цієї теми. Вивчаючи досвід України, ми можемо отримати цінну інформацію, що може допомогти сформуванню ефективної інформаційної політики та стратегії в усьому світі. В епоху, коли інформація є інструментом, розуміння того, як такі країни, як Україна, орієнтуються в інформаційному ландшафті, є ключовим кроком у захисті наших спільних демократичних цінностей і безпеки.

Мета роботи: дослідити стратегії та правила української інформаційної політики щодо забезпечення відповідального поширення інформації, захисту національної безпеки, демократичних принципів та захисту прав громадян в епоху цифрових технологій.

Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи пропонується вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні засади становлення інформаційної політики держави;
- визначення основних шляхів розвитку інформаційної політики;
- розкриття особливості поточного стану інформаційної політики України;
- показати зміни, що відбулися в стратегії інформаційної політики України в умовах російсько-української війни;
- обґрунтувати українські позиції в міжнародній інформаційній війні та показати дезінформаційні кампанії проти неї;
- запропонувати стратегії протидії іноземному втручання та зміцнення національної інформаційної витривалості;
- визначити місце та роль співпраці між урядом та громадянським суспільством у формуванні інформаційної політики;

- вказати на значимість для інформаційної політики взаємодії між урядом України та міжнародними акторами;
- проведення контент-аналізу інформаційної політики України;
- проведення SWOT-аналізу комунікаційної кампанії уряду України;
- надати оцінку законодавчій та нормативно-правовій базі з регулювання свободи ЗМІ та поширення інформації в Україні.

Об'єктом дослідження є інформаційна політика України.

Предметом дослідження – сучасний стан та перспективи шляхів та механізмів реалізації інформаційної політики України.

Методи дослідження: У кваліфікаційній роботі ефективно використано різноманітні методи дослідження, включаючи теоретичний аналіз, порівняльний аналіз та кейс-стаді. Ці методи дозволили нам розкрити інсайти інформаційної політики України, визначити ключові тенденції та виявити можливі шляхи її вдосконалення. Теоретичний аналіз допоміг сформуванню теоретичну базу, порівняльний аналіз дозволив виявити кращі світові практики, кейс-стаді дав можливість вивчити конкретні сценарії та їх вплив на інформаційну політику України. Використання цих методів допомогло розширити наше розуміння інформаційної політики та може сприяти розробці рекомендацій для її подальшого вдосконалення. Проведення контент, та SWOT-аналізу при вивченні вмісту та характеру інформаційних повідомлень, що стосуються політики і поширюються в українських медіа, соціальних мережах, телебаченні, радіо, пресі та інших інформаційних джерелах, дозволить встановити, як різні інформаційні джерела та медіа впливають на формування інформаційного простору України, а також виявити сильні та слабкі сторони інформаційної стратегії нашої держави.

Практичне значення роботи полягає у можливості створення підґрунтя для подальшого дослідження особливостей інформаційної політики України.

Також значення мають наукові публікації автора, положення з яких апробовані у виступах на науково-практичних конференціях. Результати цього дослідження становлять важливий внесок у розуміння впливу глобальних та

локальних факторів на інформаційну діяльність України і допомагають вирішувати важливі завдання в цьому контексті.

Структура дипломної роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних інформаційних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1 Визначення та сутність інформаційної політики

Процеси глобалізації та трансформації, які відбуваються у всьому світі, пов'язані з поширенням нового інформаційного суспільства та його впливом на розвиток громадянських інститутів. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій відіграє ключову роль у функціонуванні громадянського суспільства і держави, стаючи важливим складовим їхньої діяльності. У такому глобальному соціумі важливо для людини адаптуватися до нового інформаційного середовища, вирішуючи завдання, пов'язані з освоєнням цього інформаційного простору. Це вимагає зміни звичайного способу життя та адаптації до нового інформаційного світу з усіма його глобальними, економічними, соціальними і культурними взаємозв'язками. Отже, інформаційна культура стає все більш важливою для населення і суттєво впливає на їхнє повсякденне життя [15].

Розвиток державної інформаційної політики в Україні можливий за умови використання комплексного підходу до стратегічного бачення інформатизації громадянського суспільства. Цей підхід повинен враховувати соціальні, економічні, політичні, освітньо-культурні пріоритети країни та світовий досвід. Однією з важливих мет цієї політики є забезпечення громадян правом на отримання, використання і зберігання інформації. Держава також повинна просувати свої інформаційні ресурси на міжнародний рівень.

Видатні зарубіжні дослідники, такі як Д. Бел, Е. Бредлі, П. Бурдье, М. Кастельс, П. Лазарфельд, Т. Парсонс, М. Порат та інші, у своїх філософських і політологічних дослідженнях, присвячених інформаційному суспільству, надають філософське обґрунтування подальшому розвитку і використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Вони вважають, що засоби масової

комунікації є важливим інструментом контролю за діяльністю інститутів влади і мають задовольняти потреби суспільства в інформації та комунікації [4].

Серед великої кількості наукових праць, які досліджують різні аспекти державної інформаційної політики України в контексті євроінтеграції, деякі виділяються особливо. Роботи таких українських вчених, як В. Антонюк, І. Арістова [2], Л. Губерський, Ю. Нестеряк, а також загальна монографія вітчизняних науковців з Національного інституту стратегічних досліджень, мають важливе значення в розгляді цієї теми.

Зокрема, монографія Ю. Нестеряка «Державна інформаційна політика: теоретико-методологічні засади» розглядає теоретичні основи державної інформаційної політики та пропонує методику формування комплексних механізмів її впровадження в Україні, з урахуванням національної та культурної особливості інформаційного простору України і глобальних світових тенденцій до фрагментації традиційної ідентичності [40, с.206].

Також, І. Арістова в своїй монографії «Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти» розглядає головну мету державної інформаційної політики, яка полягає у створенні відкритого інформаційного простору та його інтеграції в світовий інформаційний простір. Вона розглядає організаційні та правові аспекти цього процесу з урахуванням державних пріоритетів і особливостей країни в гарантуванні інформаційної безпеки як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні [2].

Дослідники С. Демський і С. Павлюк провели комплексний аналіз інформаційного законодавства України, що включає понад 240 законодавчих актів, виданих органами державної влади для регулювання інформаційних відносин [13, с.225].

Д. Проценко і Д. Тупчієнко, медіа-експерти, спробували проаналізувати світовий досвід правового регулювання функціонування нових засобів масової інформації [65, с.59].

В повсякденному розумінні термін «інформаційна політика» часто пов'язується з масовими засобами інформації і охоплює сферу діяльності цих

засобів, включаючи те, як вони впливають на спрямованість публікованої інформації.

В контексті розуміння даного поняття суспільством «інформаційна політика» може трактуватися – в широкому і вузькому розумінні.

У широкому розумінні «інформаційна політика» відображає політику, пов'язану з інформаційною сферою суспільства, яка включає сукупність суспільних відносин, пов'язаних з інформацією та інформаційною інфраструктурою як об'єктами інтересів індивіда, суспільства і держави [72, с.39].

Виходячи з цього підходу, «інформаційна політика» визначається як використання ресурсів публічної влади для вибору ефективних способів вирішення ключових проблем розвитку інформаційної сфери. Ці проблеми можуть включати підвищення якості життя суб'єктів суспільства, зміцнення гарантій прав і свобод людини і громадянина в інформаційній діяльності, прискорення переходу суспільства до інформаційної (постіндустріальної) фази розвитку, розвиток конкурентоспроможної інформаційної індустрії, забезпечення безпеки інформаційних і комунікаційних систем для критичних об'єктів, а також збереження культурних і моральних цінностей народу [20].

У вузькому розумінні «інформаційна політика» визначається як сукупність стратегій і методів, які використовуються для збору, використання, розповсюдження та зберігання інформації в соціальних системах, особливо тих, які відчутливі до внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків. Такі процеси управління інформацією організовані і контролюються різними суспільними структурами [8].

Для формування власного світогляду необхідно мати доступ до різноманітних новин і подій, а також сильних інтерпретаторів, які можуть аналізувати не лише власні події, але й події з інших джерел, перетворюючи їх у власні новини. Це допомагає нам розуміти, куди розвивати свої погляди та на що звертати увагу.

Основні стратегії та методи інформаційної політики включають [21, с.229]:

1. Забезпечення доступу громадян до інформації: це означає роботу над тим, щоб інформація була доступною та доступною для всіх громадян.
2. Створення систем і мереж інформації: розробка і підтримка інформаційних систем та мереж, які дозволяють ефективно обмінюватися інформацією.
3. Зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових засад інформаційної діяльності: робота над покращенням інфраструктури та правових рамок для інформаційної діяльності.
4. Забезпечення ефективного використання інформації: це включає в себе навчання громадян аналізу та критичному мисленню щодо інформації.
5. Сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню інформаційних ресурсів: це означає підтримку актуальності та розширення інформаційних джерел.
6. Створення загальної системи охорони інформації: забезпечення безпеки інформаційних систем та захисту від несанкціонованого доступу і поширення інформації.

Один з головних пріоритетів України - це створення інформаційного суспільства, спрямованого на інтереси громадян і відкритого для всіх, щоб кожна людина мала можливість створювати, накопичувати і споживати інформацію та знання, забезпечуючи тим самим свій особистий та суспільний розвиток і підвищуючи якість життя.

Держава відіграє важливу роль серед суб'єктів інформаційної політики через свою специфічну функцію в забезпеченні функціонування політичної системи суспільства [17, с.193].

Слід підкреслити, що однією з ключових функцій держави як організації публічної влади є легітимізація політики як способу визначення пріоритетів суспільного розвитку шляхом публічної політичної боротьби, в якій беруть участь різні суспільні сили. Ця функція передбачає правове регулювання політичної боротьби і забезпечення дотримання всіма суб'єктами законодавства. Якщо держава не виконує цю функцію, політична боротьба

може вийти за межі законодавчого поля і призвести до використання соціальної сили та навіть насильства.

Держава активно виступає як суб'єкт політики і політичної боротьби, оскільки вона встановлює правила, форми і обмеження цієї боротьби, забезпечує дотримання законодавства в цій сфері, ініціює законодавчі і організаційні зміни та приймає участь у політичних процесах як суб'єкт, що володіє публічною владою [35].

Отже, роль держави в суспільному контексті полягає в об'єднанні громадян для досягнення загального блага, забезпеченні цілісності суспільства та його ефективного розвитку. У суб'єктному плані, держава реалізує свої ідеологічні погляди та концепції щодо налагодження раціональних шляхів вирішення найактуальніших суперечностей у суспільному розвитку.

Державна політика, узагальнено визначена як управлінська діяльність органів влади, базована на правових нормах, легітимному використанні примусу і належному ресурсному забезпеченні. Її основні завдання включають підтримання функціонування суспільних та державних інститутів, забезпечення безпеки території та населення, а також реалізацію ідеологічної програми суб'єкта, який володіє публічною владою.

Згідно з цим, сутність державної політики у суспільному аспекті полягає в легітимному використанні ресурсів публічної влади для об'єднання громадян у цілях суспільного добробуту, збереження інтегритету суспільства та забезпечення його продуктивного розвитку [34, с.163].

В суб'єктному вимірі, сутність державної політики полягає у використанні правових і організаційних інструментів публічної влади для втілення ідеологічних концепцій суб'єкта політики, що має публічну владу, стосовно оптимальних шляхів вирішення актуальних суперечностей у суспільному розвитку.

Державна інформаційна політика, як термін, вже визнана і використовується в законодавстві. Цей термін охоплює спеціальну область

діяльності державних органів і посадових осіб у сфері інформації, що базується на виконанні основних функцій держави.

Державна інформаційна політика може бути розглянута в двох аспектах: громадському і суб'єктному. У суспільному аспекті ця політика спрямована на досягнення загального блага і включає в себе підтримку конкурентоспроможності суспільства, забезпечення соціальної стабільності та боротьбу з суб'єктами політики, які можуть завдати шкоди конкурентоспроможності суспільства та соціальній стабільності [37].

У цьому контексті, державна інформаційна політика в суспільному аспекті слугує як соціальний механізм для визначення та реалізації суспільних пріоритетів у сфері інформації, спрямованих на виконання основних функцій держави і забезпечення законності використання цієї сфери в боротьбі суб'єктів політики за володіння публічною владою.

У суб'єктному аспекті державна інформаційна політика відображає інтереси суб'єкта політики, який володіє публічною владою, і спрямована на задоволення його політичних інтересів. Ці інтереси пов'язані з реалізацією ідеологічної програми суб'єкта політики та розв'язанням актуальних суспільних суперечностей.

Оскільки суб'єкт політики отримує можливість використовувати публічну владу після конкурентної боротьби, його ідеологічна програма об'єктивно відображає потреби частини суспільства у розвитку культурних та моральних цінностей і протидії нелегітимним суб'єктам політики, які можуть завдати шкоди цим цінностям. Тому держава має об'єктивну обов'язковість сприяти суб'єкту політики у вирішенні цих завдань в рамках визначених законодавством параметрів і обмежень [41, с.40].

Отже, в суб'єктному аспекті державна інформаційна політика може бути визначена як діяльність державних органів і посадових осіб в інформаційній сфері, спрямована на втілення ідеологічної програми суб'єкта, який володіє публічною владою. Ця діяльність пов'язана з розвитком політичної свідомості

суспільства і залученням суб'єктів політики до вирішення актуальних суспільних протиріч.

Згідно з цим, сутність державної інформаційної політики в суб'єктному вимірі полягає у використанні правових і організаційних засобів публічної влади для впливу на інформаційну сферу суспільства та залучення суб'єктів політики до вирішення найбільш гострих соціально-економічних і політичних викликів на основі ідеологічної програми суб'єкта, який має публічну владу.

Отже, державна інформаційна політика є інструментом для визначення і реалізації цілей розвитку інформаційної сфери, сприяє стабільному функціонуванню держави та збереженню її духовних цінностей.

Державна інформаційна політика має свої об'єкти і предмет, які можуть бути розглянуті з різних точок зору. Об'єктами її впливу є політична свідомість та громадська думка. Предметом державної інформаційної політики є методи і засоби, які використовуються державою для впливу на ці об'єкти з метою залучення громадян до підтримки державної політики та участі в ній, а також методи і засоби для протидії «інформаційному тиску» на державу та суспільство з боку нелегітимних політичних сил і зовнішніх держав [45, с.65].

Сутність державної інформаційної політики визначається її метою, завданнями, принципами, пріоритетами і умовами діяльності державних органів і посадових осіб, які беруть участь у формуванні та реалізації цієї політики.

Форма державної інформаційної політики виражається у механізмах її регулювання, які визначаються нормативними правовими актами та організаційно-управлінськими заходами, проводимими державними органами і посадовими особами з метою реалізації даної політики.

Отже, державна інформаційна політика може бути розглянута як важливий інструмент для впливу на політичну свідомість і громадську думку, а також для захисту державних інтересів в інформаційній сфері.

1.2 Інструменти та методи інформаційної політики

Україна створила кілька центральних органів державної виконавчої влади, які відповідають за проведення державної інформаційної політики. Особливу увагу слід приділити наступним [53, с.236]:

1. Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України (Держкомінформ) є центральним органом виконавчої влади, який діє під керівництвом Кабінету Міністрів України. Він відповідає за формування та координацію державної політики у сферах інформації та видавництва, а також за її виконання. Держкомінформ також забезпечує міжгалузеву координацію і функціональне регулювання питань, що входять до його компетенції. У своїй діяльності Держкомінформ керується законами та актами Президента і Кабінету Міністрів України, а також сприяє вдосконаленню відповідного законодавства, представляючи відповідні пропозиції.

2. Державний комітет зв'язку та інформатизації України відповідає за регулювання питань зв'язку та інформатизації в Україні. Він спрямовує свою діяльність на забезпечення розвитку цих сфер, визначаючи стратегію та політику у сфері зв'язку та інформатизації.

3. Національна рада з питань телебачення та радіомовлення виконує важливі функції у сфері регулювання телебачення та радіомовлення в Україні. Вона здійснює контроль над видачею ліцензій для мовлення та встановлює правила для телевізійних і радіостанцій.

Усі ці органи спільно працюють для реалізації державної інформаційної політики в Україні [68].

Головні завдання Держкомінформу включають в себе [68]:

1. Участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в сфері інформації та видавничої сфери.

2. Проведення аналізу та прогнозування тенденцій розвитку інформаційного простору України, а також ринку друкованої, теле- і радіопродукції.

3. Координація діяльності державних засобів масової інформації, включаючи Національну телекомпанію України, Національну радіокомпанію України, державну телерадіокомпанію «Крим», обласні телерадіокомпанії, Київську та Севастопольську регіональні державні телерадіокомпанії, а також видавництв з метою забезпечення поширення офіційної інформації щодо найважливіших політичних, економічних та суспільних подій та процесів у державі.

4. Розробка та впровадження заходів, спрямованих на підтримку та розвиток видавничої справи, вітчизняних засобів масової інформації, а також інших виробників інформаційної продукції.

Важливу роль у впровадженні державної політики в сфері інформації відіграє Державний комітет зв'язку та інформатизації України, він є центральним виконавчим органом, підпорядкованим Кабінету Міністрів України. Комітет виконує функції Адміністрації зв'язку України і має відповідальність за реалізацію державної політики у сфері зв'язку, радіочастотного ресурсу та інформатизації. У своїй роботі Держкомзв'язку керується нормами Конституції України, законами країни, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, а також відповідними положеннями. Комітет також аналізує практику застосування законодавства з питань, що входять до його компетенції, та розробляє пропозиції щодо його удосконалення. Він також відповідає за організацію виконання законодавчих актів та забезпечує систематичний контроль за їхньою реалізацією [69, с.269].

Головні завдання Держкомзв'язку включають в себе наступне [70]:

1. Брати участь у формуванні та реалізації державної політики у сферах зв'язку, розподілу та використання радіочастотного ресурсу та інформатизації.

2. Розробляти та впроваджувати заходи для розвитку та покращення єдиної національної системи зв'язку, забезпечуючи її якість, доступність і стабільну функціональність.

3. Формувати Національну Програму Інформатизації та забезпечувати її виконання.

4. Регулювати діяльність, спрямовану на задоволення потреб споживачів у засобах та послугах зв'язку, а також управління радіочастотним ресурсом.

5. Сприяти розвитку підприємництва на конкурентних засадах у галузі надання послуг зв'язку і здійснювати державну антимонопольну політику в галузі зв'язку та інформатизації.

Основні завдання Національної ради включають у себе наступне [71, с.55]:

1. Забезпечення свободи слова і масової інформації.

2. Захист прав і законних інтересів телеглядачів, радіослухачів, виробників і розповсюджувачів телерадіопрограм.

3. Участь у розробці та виконанні державної політики щодо ліцензування телерадіоорганізацій.

4. Забезпечення виконання законодавства України у сфері телебачення і радіомовлення.

5. Раціональне використання радіочастотного ресурсу.

Склад Національної ради формується Верховною Радою України і Президентом України і складається з 8 членів, які обираються на строк до чотирьох років. Важливо відзначити, що члени Національної ради, що здійснюють постійну діяльність, не можуть володіти посадами в інших державних або недержавних установах, отримувати разові винагороди за виконання робіт (з винятком гонорарів за творчу діяльність і позаштатну викладацьку роботу), займатися підприємницькою діяльністю в сфері телебачення і радіомовлення, а також припиняють своє членство в політичних партіях.

Основними напрямками Національної інформаційної політики України є [1, с.20]:

У сфері суспільних відносин:

1. Забезпечення гарантованих конституційних прав громадян на отримання достовірної, повної та своєчасної інформації, а також свободи слова та інформаційної діяльності в національному інформаційному просторі України. Доцільності недопущення втручання у зміст і внутрішню організацію інформаційних процесів, окрім випадків, передбачених законодавством відповідно до Конституції України.

2. Розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури для створення, збирання, обробки, зберігання та використання національних інформаційних ресурсів.

3. Збереження вітчизняного (національного) інформаційного продукту, національно-культурних та духовних цінностей України, ідентифікація України у світовому інформаційному просторі.

4. Забезпечення всебічної державної підтримки засобів масової інформації та соціально-правового захисту журналістів та інших професійних творчих працівників, які займаються інформаційною діяльністю.

У виробничій сфері [1]:

1. Збереження та ефективне використання державної та комунальної власності на підприємства, інші об'єкти національного інформаційного простору України, які в установленому законодавством порядку визнаються об'єктами стратегічного значення.

2. Створення сприятливих умов для розвитку та захисту прав суб'єктів права всіх форм власності на об'єкти національного інформаційного простору України і прав їхніх власників.

3. Підтримка конкуренції та запобігання монополізації ринків у сфері інформаційної діяльності, включаючи рекламу.

4. Економічна підтримка розвитку інформаційної інфраструктури та інформаційної системи України, незалежно від форм власності на будівництво і розвиток об'єктів, а також сприяння розробці та впровадженню новітніх інформаційних технологій.

5. Підтримка вітчизняного виробника інформаційного продукту.

У організаційній сфері [1]:

1. Створення умов для своєчасного, якісного та ефективного інформаційного забезпечення громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян на основі національних інформаційних ресурсів.

2. Забезпечення адміністративного, технічного, судового та міжнародно-правового захисту вітчизняного (національного) інформаційного продукту України та загалом її інформаційних ресурсів.

3. Дотримання принципів Європейської Конвенції про права людини та міжнародних документів у галузі міждержавного інформаційного співробітництва, які були ратифіковані Україною.

4. Забезпечення ефективної присутності України в світовому інформаційному просторі через розвиток транскордонного та прикордонного мовлення, поширення в світі вітчизняної культурно-мистецької та друкованої продукції.

У галузі науки, культури, навчання та підвищення кваліфікації [1]

1. Створення загальнодержавної комп'ютерної мережі для освіти, науки, культури, охорони здоров'я тощо, яка б входила до світового інформаційного простору.

2. Здійснення заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації, вдосконалення, використання та підтримку творчих кадрів в інформаційній сфері та захист авторських прав на інтелектуальну власність.

3. Демоніполізація інформаційних служб і структур.

4. Створення інтегрованої системи збору, обробки, творення та розповсюдження інформаційного продукту, що задовольняє зростаючу суспільну потребу в інформації.

5. Удосконалення засобів розповсюдження інформації на основі новітніх технологій, включаючи впровадження оптико-волоконних та супутникових каналів зв'язку, створення мультимедійних систем і мереж, розширення можливостей медіаіндустрії.

6. Розбудова засобів масової інформації як найбільш ефективного джерела формування суспільної думки.

7. Активне використання засобів масової інформації для обговорення соціально важливих нових ідей та проектів, а також для адаптації населення до нових явищ суспільного життя.

8. Підвищення ролі засобів масової інформації в утвердженні позитивного іміджу України на міжнародному рівні.

В Концепції державної інформаційної політики виділено наступні розділи [5, с.152]:

1. Державна політика щодо засобів масової інформації.
2. Державна політика у сфері розвитку телерадіоінформаційної структури.
3. Державна політика щодо комп'ютерних технологій та систем телекомунікацій.
4. Державна політика у видавничій справі.
5. Державна політика в музейній справі.
6. Державна політика в архівній галузі.
7. Державна політика у бібліотечній справі.
8. Державна політика в кінематографії.
9. Державна політика щодо реклами як носія інформації.
10. Державна політика у сфері етнокультури як носія інформації.
11. Державна політика щодо інформаційної безпеки.

Проте, за нашою думкою, деякі з цих розділів Концепції потребують подальшого вдосконалення.

Вихідні положення для розробки Концепції базуються на Конституції, законах, таких як «Про інформацію, інформатизацію і захист інформації» [54], «Про засоби масової інформації» [61], «Про участь у міжнародному інформаційному обміні», «Про зв'язок», «Про інформаційне забезпечення органів державної влади», а також інших законодавчих актах, що регулюють відносини суб'єктів в інформаційній сфері. Вона також враховує результати

аналітичних та прогностичних досліджень щодо процесів інформатизації. [62, 64].

Особливу вагомість для формування адекватної інформатизації, політики інформатизації та загальної державної інформаційної політики мають процеси становлення та розвитку світового інформаційного співтовариства та перехід розвинених країн від індустріального до постіндустріального (інформаційного) суспільства. Цей рух ґрунтується на останніх досягненнях інформаційних, телекомунікаційних технологій та засобів зв'язку. Сучасні технології і засоби спільного обміну інформацією, зокрема Інтернет, відкривають нові можливості для міжнародного інформаційного обміну. Цей рух концептуально та практично визначає формування світового інформаційного простору.

Таким чином, державна інформаційна політика має за завдання стимулювати розвиток виробництва засобів інформатизації, телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг, одночасно забезпечуючи попит на них. Однак практична реалізація цієї політики вимагає широкої публічної підтримки її основних принципів, пояснень щодо її соціальної важливості та обґрунтованості.

1.3 Моделі і стратегії інформаційної політики

У сучасному світі існують різні моделі інформаційної політики, які країни адаптують залежно від своїх політичних, економічних та соціокультурних контекстів. Двома з основних моделей є авторитарна та лібертаріанська.

Авторитарна модель характеризується сильним контролем держави над інформацією. У такій системі уряд має значний вплив на засоби масової інформації, часто обмежуючи вільне поширення інформації та цензуруючи контент, що вважається неприйнятним або загрозовим для держави. Авторитарні режими можуть використовувати засоби масової інформації як інструмент пропаганди, спрямований на підтримку урядової політики і придушення опозиційних голосів. Прикладами країн, які у минулому або

сучасності використовували елементи авторитарної моделі, можуть служити Північна Корея, Китай, або Росія [6, с.68].

Лібертаріанська модель на противагу авторитарній, підкреслює свободу преси та мінімальний контроль з боку уряду. Ця модель базується на переконанні, що вільне обігу інформації дозволяє громадянам бути краще інформованими і таким чином більш активно участювати в демократичних процесах. ЗМІ у лібертаріанській моделі часто діють як сторожові пси, які викривають недоліки уряду і корпорацій. Така система передбачає максимальну прозорість і підзвітність влади перед суспільством. Прикладами, де лібертаріанська модель є домінуючою, є Сполучені Штати Америки та багато країн Західної Європи.

Модель соціальної відповідальності виходить з тези, що засоби масової інформації мають не лише право на свободу слова, але й обов'язок служити суспільним інтересам. Ця модель вважає, що медіа повинні бути відповідальними перед суспільством, забезпечуючи точну, справедливу та об'єктивну інформацію. Вона підтримує ідею саморегуляції у медіа-індустрії та акцентує на етичних стандартах журналістики. Прикладом країн, які слідують цій моделі, можуть бути Канада та країни Скандинавії, де засоби масової інформації зосереджені на соціально значущих темах та підтримують високі етичні стандарти [7, с.29].

Советська або комуністична модель інформаційної політики, з іншого боку, характеризувалася повним контролем держави над засобами масової інформації. У радянські часи медіа використовувались як інструмент для пропагування ідеології комунізму та для зміцнення державної влади. Ця модель не передбачала свободу слова чи незалежності преси; навпаки, всі ЗМІ були суворо контрольовані урядом і використовувались для поширення урядової пропаганди та придушення будь-якої опозиційної думки. Хоча сучасний світ відійшов від класичної советської моделі, деякі елементи цієї системи все ще можна спостерігати в країнах з авторитарними режимами [7].

У сучасному цифровому світі, де інформація поширюється миттєво і без кордонів, класичні моделі інформаційної політики часто виявляються недостатніми. Це особливо стосується авторитарних і комуністичних моделей, де контроль над інформацією є ключовим. Інтернет та соціальні медіа ускладнюють спроби цензури та інформаційної ізоляції, хоча деякі авторитарні режими (наприклад, Китай з його «Великою китайською файрволл») вживають значних зусиль для контролю інтернет-простору.

Лібертаріанська модель також зіткнулася з викликами у цифрову еру. Хоча інтернет сприяє свободі вираження думок, він також дає можливість поширення дезінформації та фейкових новин. Це викликало дебати щодо меж свободи слова та необхідності регулювання інтернет-контенту, зокрема на платформах соціальних медіа.

Модель соціальної відповідальності, з іншого боку, знаходить нові можливості у цифровій ері. Ця модель може включати ініціативи, спрямовані на боротьбу з дезінформацією, підтримку якісної журналістики та розвиток медіаграмотності серед населення. Однак і тут існують виклики, особливо щодо визначення балансу між свободою слова та обов'язками перед суспільством [7].

Глобалізація та цифрова революція сприяли також зростанню нових форм медіа. Наприклад, блогери, влогери та інфлюенсери стають важливими учасниками інформаційного простору, іноді навіть заміщаючи традиційні засоби масової інформації. Це створює нові виклики та можливості для інформаційної політики, вимагаючи від регуляторів і медіа-експертів гнучкості та інноваційного підходу.

Розробка інформаційних стратегій у сучасному світі тісно пов'язана з інтеграцією цифрових технологій. Цей процес передбачає не лише впровадження новітніх технологій у сфері збору, обробки та поширення інформації, але й розуміння того, як цифровізація впливає на поведінку аудиторії, розподіл інформаційних потоків та загальну динаміку суспільних комунікацій.

На першому етапі розробки інформаційних стратегій важливо визначити ключові цілі та завдання: чи має стратегія на меті інформування громадськості, залучення аудиторії, формування громадської думки, або, можливо, боротьбу з дезінформацією. Після визначення цілей наступний крок полягає у розумінні цільової аудиторії: її інтересів, поведінки та переважних каналів отримання інформації [12, с.16].

Впровадження цифрових технологій в інформаційні стратегії охоплює широкий спектр заходів. Це може включати використання соціальних мереж для досягнення молодшої аудиторії, застосування аналітичних інструментів для вивчення поведінки користувачів в інтернеті, використання мобільних додатків для поширення інформації або навіть розробку інтерактивних платформ для залучення громадськості до дискусій і громадянської участі.

Одним із прикладів успішної інтеграції цифрових технологій в інформаційні стратегії є використання соціальних мереж урядами та міжнародними організаціями для інформування громадськості про надзвичайні ситуації, охорону здоров'я або політичні ініціативи. Це дозволяє досягти широкої аудиторії з мінімальними затратами та в короткі терміни.

Іншим аспектом є використання великих даних (big data) для аналізу громадської думки і поведінкових тенденцій. Збір і аналіз даних з різних джерел допомагає урядам та організаціям приймати більш обгрунтовані рішення щодо формування інформаційних кампаній та політики [30].

Цифрові технології також вносять зміни в традиційні медіа. Наприклад, газети та телебачення інтегрують онлайн-платформи, соціальні мережі та мультимедійний контент у свою роботу, щоб залишатися актуальними та конкурентоспроможними.

Безпека та конфіденційність інформації, а також роль соціальних медіа, є ключовими аспектами сучасної інформаційної політики. Ці два елементи тісно переплетені в епоху цифрових технологій та інтернету [30].

Безпека та конфіденційність інформації стають все більш важливими у контексті зростання кіберзагроз та витоку даних. Уряди, корпорації та

індивідуальні користувачі стикаються з необхідністю захищати свою інформацію від несанкціонованого доступу, кібератак та інших форм електронного втручання. Це включає захист персональних даних громадян, комерційних таємниць компаній та державної інформації. Наприклад, з уведенням загального регламенту захисту даних (GDPR) у Європейському Союзі, були встановлені строгі правила щодо обробки та зберігання персональних даних, що значно зміцнило права індивідів на конфіденційність.

Поряд з цим, соціальні медіа відіграють все більш вирішальну роль у формуванні інформаційної політики. Соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, Instagram та інші, стали майданчиками для політичного діалогу, масових протестів, а також інструментами для розповсюдження та контролю інформації. Вони дозволяють швидко поширювати інформацію, впливаючи на громадську думку, і водночас є платформами для моніторингу настроїв та поведінки аудиторії. Наприклад, у багатьох країнах соціальні мережі стали важливим інструментом у виборчих кампаніях, де політичні партії та кандидати використовують їх для залучення виборців та розповсюдження своїх послань.

Однак соціальні медіа також створюють нові виклики для інформаційної безпеки та конфіденційності. З одного боку, існує загроза поширення дезінформації та фейкових новин, що може мати серйозні наслідки для політичних процесів та соціальної стабільності. З іншого боку, збір та аналіз великих обсягів персональних даних користувачів соціальних мереж порушує питання приватності та захисту даних.

Стратегії адаптації до швидко змінюваних інформаційних потреб суспільства стають все більш актуальними в умовах стрімкого розвитку технологій та змін у способах споживання інформації. Ці стратегії вимагають від організацій, урядів і медіа-інституцій гнучкості, інноваційного мислення та здатності швидко реагувати на зміни [30].

Перш за все, це означає зосередження на цифровій трансформації. Уряди та медіа-компанії інвестують у розвиток онлайн-платформ, мобільних додатків та соціальних медіа, щоб досягти ширшої аудиторії та задовольнити

зростаючий попит на цифровий контент. Наприклад, традиційні новинні агенції створюють онлайн-версії своїх видань, а також активно використовують соціальні мережі для поширення новин.

Іншим важливим аспектом є індивідуалізація контенту. Завдяки аналізу даних і штучному інтелекту стає можливим надання користувачам персоналізованої інформації. Це може включати рекомендації новин, статей або відео, що відповідають інтересам конкретного користувача. Такий підхід допомагає залучити аудиторію та підвищити її взаємодію з контентом.

Крім того, важливим є розвиток медіаграмотності. У контексті зростаючого потоку інформації та дезінформації, навчання людей розуміти та критично аналізувати медіаконтент є ключовим. Уряди та освітні інституції розробляють програми, спрямовані на підвищення медіаграмотності громадян, що дозволяє їм краще навігувати в інформаційному просторі.

Розвиток технологій також вимагає вдосконалення законодавчої бази, особливо у сфері захисту даних, авторських прав і відповідальності за контент. Прикладом може служити згаданий вище загальний регламент захисту даних (GDPR) у ЄС, який встановлює чіткі правила щодо обробки персональних даних [30].

Нарешті, важливим є розвиток зворотного зв'язку з аудиторією. Залучення користувачів до дискусій, опитувань та інших форм інтерактивності дозволяє краще розуміти їхні потреби та очікування та відповідно адаптувати інформаційні стратегії.

Одним з прикладів успішної інформаційної політики є Фінляндія. Країна відома своїм високим рівнем медіаграмотності серед населення, що є результатом систематичної освітньої роботи. Уряд Фінляндії включив медіаосвіту у шкільну програму, прагнучи навчити молодь критично сприймати та аналізувати інформацію. Це допомагає у боротьбі з дезінформацією та фейковими новинами.

Іншим прикладом є Естонія з її передовою цифровою політикою. Естонія є однією з перших країн, яка впровадила електронний уряд та широкий спектр

е-послуг, забезпечуючи легкий доступ до державних послуг онлайн. Крім того, Естонія звертає значну увагу на кібербезпеку та захист даних, що є критично важливим у цифрову епоху.

Сполучені Штати Америки також мають цікаві інформаційні ініціативи, особливо у сфері використання соціальних медіа для владно-громадської взаємодії. Американські політики активно використовують платформи, як-от Twitter та Facebook, для безпосереднього діалогу з громадянами та роз'яснення своєї політики. Це дозволяє політикам швидко реагувати на громадські настрої та залучати аудиторію [9].

В Сінгапурі велика увага приділяється технологічному розвитку та інноваціям в управлінні інформацією. Уряд Сінгапуру використовує передові технології для моніторингу та аналізу інформаційного простору, що допомагає забезпечити швидке та ефективне реагування на соціальні потреби та виклики.

Ці приклади демонструють, що успішна інформаційна політика може бути різноманітною і залежить від конкретних умов та потреб кожної країни. Важливими є гнучкість, відкритість до інновацій, акцент на освіті та медіаграмотності, а також розвиток технологічної інфраструктури.

Прогнозування майбутніх тенденцій у сфері інформаційної політики та розуміння ролі штучного інтелекту (ШІ) та автоматизації в цьому контексті є важливим для розуміння, як інформаційний ландшафт може розвиватися в найближчому майбутньому.

Штучний інтелект і автоматизація, безперечно, матимуть значний вплив на інформаційну політику. Одним з аспектів є персоналізація інформації. ШІ здатний аналізувати великі обсяги даних для ідентифікації тенденцій, інтересів та переваг користувачів, дозволяючи створювати більш цільовий і персоналізований контент. Це може покращити залученість користувачів і забезпечити більш ефективне поширення інформації.

Крім того, ШІ може відігравати ключову роль у боротьбі з дезінформацією. Алгоритми можуть виявляти фейкові новини та неправдивий контент, швидко реагуючи на них, що важливо у контексті збереження інформаційної точності

та надійності. Проте виникають питання етики та прозорості: важливо, щоб такі системи не пригнічували законне вираження думок або не створювали «фільтр-бульбашки», обмежуючи різноманіття інформації, до якої мають доступ користувачі.

ШІ та автоматизація також можуть сприяти розвитку інтерактивних форм комунікації між урядами та громадянами. Це може включати в себе розширене використання чатботів для надання інформаційних послуг, автоматизацію відповідей на запити громадян та персоналізацію державних послуг [47, с.66].

Однак використання ШІ та автоматизації в інформаційній політиці також вимагає уваги до питань конфіденційності та безпеки даних. Зі зростанням обсягів зібраних даних збільшуються ризики їх використання або зловживання, тому важливо мати суворі стандарти та контроль за зберіганням та обробкою персональних даних.

У майбутньому можна очікувати, що роль ШІ та автоматизації у формуванні інформаційної політики лише зростатиме. Це відкриває нові можливості для ефективної комунікації та управління інформацією, але одночасно ставить перед урядами та організаціями виклики забезпечення етичного використання технологій і захисту прав користувачів.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

2.1 Історія та еволюція інформаційної політики в Україні

У розвинених країнах світу процес взаємодії державної влади та громадянського суспільства базується на механізмах комунікації з громадськістю та наданні інформаційних послуг населенню. Важливою складовою цього процесу є публічне вираження суспільної думки та лобіювання інтересів громадян. Один з ключових аспектів ефективної системи державного управління в інформаційній сфері - це обмін, якість і достовірність наданої інформації, а також оперативність і захищеність її передавання.

У процесі становлення та розвитку інформаційного середовища в Україні було створено багато телерадіоструктур різних розмірів і масштабів - від загальнонаціональних до місцевих, а також різних форм власності. У більшості випадків, державні телерадіокомпанії були основними власниками мовлення. Проте з часом ситуація змінилася, і частина недержавних телерадіоструктур досягла значних успіхів у своєму розвитку та здобула аудиторію [47, с.203].

Наприкінці 1991 року в Україні було зареєстровано 2609 періодичних друкованих видань, зокрема 2263 газети та 346 журналів, згідно з даними Державного комітету України по пресі (тепер Державний комітет телебачення і радіомовлення України).

На момент 2009 року в Україні було налічувано [14]:

- 15 загальнонаціональних телевізійних каналів;
- 5 регіональних телевізійних каналів;
- 210 місцевих телевізійних каналів;
- 15 загальнонаціональних радіостанцій;
- 8 регіональних радіостанцій;
- 23 регіональних радіостанцій, які мовили в межах окремих областей;

- 301 місцева радіостанція;
- 730 багатоканальних кабельних телемереж;
- 82 телерадіоорганізації, які займалися супутниковим мовленням та розповсюджували 90 телевізійних та 11 радіопрограм.

Також, в Державному реєстрі було зареєстровано 1610 телерадіоорганізацій та суб'єктів інформаційної діяльності. Для задоволення потреб громадян було використано 2 607 радіочастот для телевізійного мовлення та 1021 радіочастот для радіомовлення.

У сучасній Україні функціонує понад 800 телерадіостанцій, і лише 28 з них є державними. Слід відзначити, що у країні майже не залишилося незалежних засобів масової інформації та комунікацій. Вони, насправді, визнаються органами влади, політичними партіями, різними угрупованнями, групами олігархів та іншими. Процес створення та впровадження інформаційної політики на регіональному рівні висвітлюється на веб-сайті «Інформаційне суспільство України» (<http://e-ukraine.org.ua>) і активно обговорюється в Інтернеті.

Цілком обґрунтовано відзначити, що багато сучасних недержавних засобів масової інформації та комунікації зросли завдяки підґрунтю, створеному раніше за допомогою державних інвестицій. Зокрема, телебачення, видавництва і радіостанції в Україні створювалися за рахунок державних коштів і технічної підтримки. Нещасливо, більшість засобів масової інформації та комунікації, які мають соціально-політичний спрямування, не змогли фінансово вижити самостійно. Залишилися лише ті, що отримали фінансування і інвестиції від українських олігархів і іноземних магнатів. Це фінансове спонсорство призвело до того, що інвестори отримали контроль над програмною політикою засобів масової інформації та комунікації та впливали на формування їхніх вмісту. Однак такий стан речей не завжди відповідає інтересам і потребам громадян і держави [17].

Важливо нагадати, що Україна обрала євроінтеграційний шлях розвитку, і в цьому контексті державна інформаційна політика нашої країни була заснована

на принципах, визначених у доктринах внутрішньої та зовнішньої політики, відповідно до рішень 7-ої Європейської міністерської конференції з питань політики у сфері засобів масової інформації. Ці принципи взято за основу на міжнародних самітах (WSIS) (2003–2005 роки) та європейських конференціях (1994–2005 роки), які пропагували важливі принципи сталого інформаційного розвитку для різних держав Європи.

Щодо глобальної інформаційної присутності України, можна відзначити, що прогрес у цьому напрямку є досить повільним. Державна телерадіокомпанія «Українське телебачення і радіомовлення» (УТР) відповідає за забезпечення вступу країни до світової інформаційної спільноти шляхом укладення міжнародних договорів. УТР координує та регулює впровадження міжурядових та міжвідомчих угод в інформаційній сфері з понад 30 країнами в Європі, СНД, Африці, Азійсько-Тихоокеанському регіоні та на Близькому Сході [16, с.56].

Зокрема, український науковець, який спеціалізується на інформаційній політиці, зауважує, що разом з Державним підприємством «Укркосмос» «Українське телебачення і радіомовлення» транслює свої програми у 84 країни світу і починаючи з 2005 року також працює як Інтернет-мовлення в реальному часі. З 1 липня 2007 року обсяг мовлення Державної телерадіокомпанії «Всесвітня служба «Українське телебачення і радіомовлення» становив 24 години на добу з включенням англійської мови (24 години на Євразію, 24 години на Північну Америку, 24 години Інтернет-мовлення). З квітня 2005 року державна телерадіокомпанія «Культура» також розпочала супутникове мовлення у відкритому режимі у понад 80 країнах світу [16, с.57].

Український науковець О. Рябоконт, у своїй науковій роботі «Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства: зарубіжний досвід», аналізує сучасну державну інформаційну політику України та виявляє проблеми і обмеження, які суттєво впливають на її розвиток і модернізацію, зокрема [68]:

1. Неясна координація між державним і приватним секторами у використанні наявних інформаційних ресурсів.

2. Малоєфективне використання матеріальних та кадрових ресурсів в інформаційній сфері.
3. Повільний процес впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у соціально-політичну і економічну сфери.
4. Повільна розбудова національної інформаційної інфраструктури і відставання в використанні інформаційних технологій.
5. Низький рівень доступу громадян до сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних засобів існує створення «інформаційного розриву» між різними регіонами і верствами населення.
6. Обмежений розповсюдження інформаційних матеріалів в Інтернеті.
7. Відсутність комплексної системи захисту авторських прав на програмну продукцію.
8. Низький рівень фінансової підтримки наукових досліджень у сфері інформатизації.

Отже, ці проблеми впливають на незалежність засобів масової інформації в Україні і мають негативний вплив на інтереси та потреби громадян та суспільства загалом [33].

В Україні в інформаційній сфері існує проблема невідповідності окремих секторів (книговидання, друкованих засобів масової інформації, бібліотечних комплексів, архівів, кінематографії і т. д.) стандартам розвинених країн. В деяких випадках спостерігається зменшення кількості інформаційних структур. Зростання Інтернет-мережі в Україні має позитивну динаміку, але все ще не досягає рівня передових розвинених країн [68].

Згідно з думкою цього науковця, в Україні існує взаємодія між інформаційним суспільством і інформаційно-комунікативними технологіями, яка створює своєрідне взаємозалежне «замкнене коло». Ця взаємодія сприяє відкритості та доступності державного управління для населення і сприяє розвитку громадянського суспільства.

Автор наукової роботи погоджується з цією думкою та визначає найбільш гострі проблеми у сфері державної інформаційної політики України. Розв'язання цих проблем відіграє ключову роль у модернізації та виході інформаційної сфери нашої країни на міжнародний рівень. При цьому важлива роль відводиться державі у процесі переходу на вищий рівень розвитку інформаційного суспільства через спільні зусилля різних учасників та забезпечення конституційними заходами прав громадян під час розвитку інформаційного суспільства.

Незважаючи на кризи і проблеми, які існують в різних сферах громадянського суспільства в Україні, все ще діють державні компанії, такі як Національна телекомпанія України, Національна радіокомпанія України, Державна телекомпанія «Крим» та понад 25 регіональних компаній, які підпорядковані Державному комітету телебачення і радіомовлення України. Ці структури є основними виконавцями державної політики і інформують громадян про різноманітні події та заходи в країні [43].

Для успішного функціонування державної інформаційної політики в Україні необхідно використовувати комплексний підхід, який враховуватиме стратегічне бачення інформатизації громадянського суспільства та буде відповідати соціально-економічним, політичним, освітньо-культурним пріоритетам держави та світовому досвіду. У 2015 році було створено Міністерство інформаційної політики, завданням якого було розробка та впровадження Стратегії інформаційної політики України та Концепції інформаційної безпеки України. Проте ці завдання на даний момент залишаються невирішеними [48, с.339].

Україна наразі має близько 1,5 тисячі видавничих об'єднань, видавництв, книгорозповсюджувачів та приблизно 2 тисячі поліграфічних підприємств, а також зареєстровано близько 11,5 тисячі друкованих видань. Проте існує проблема в тому, що не всі ці зареєстровані видавничі структури активно займаються видавничою діяльністю, оскільки часто вони стикаються з фінансовими обмеженнями. Їх активність активізується, зазвичай, під час

проведення виборчих кампаній в країні. Така ситуація потребує уваги та оновлення з боку державних органів влади в Україні.

З цим у контексті, основною метою державної інформаційної політики України на сьогодні є створення сприятливих умов в політико-правовій, економічній та матеріально-технічній сферах для розвитку суспільства, що сприятиме формуванню та розвитку загальної моделі інформаційної політики держави [49].

Так, український дослідник Ю. Нестеряк у своїй монографії «Державна інформаційна політика: теоретико-методологічні засади» пропонує загальну модель інформаційної політики для інформаційного суспільства. У цій моделі надається важливий акцент на соціальній підпорядкованості засобів масової комунікації. Крім того, роль держави в цій моделі полягає в забезпеченні прав і свобод особистості, громади та громадянського суспільства [40].

Отже, запропонована модель інформаційної політики спрямована на сприяння масовому інформаційному обміну та комунікації між різними суб'єктами, на відкритість інформаційних систем і процес обміну інформацією. При цьому важливим аспектом є розвиток засобів масової комунікації на основі права і свободи слова, що гарантується відповідно до європейських норм. Діяльність державних органів влади спрямована на підтримку та сприяння діалогу між засобами масової комунікації та різними суб'єктами та структурами, що відповідають за інформаційну сферу на різних рівнях.

Сучасні стратегії функціонування державної інформаційної політики в Україні, особливо в контексті євроінтеграції, є основою для розвитку та впровадження національної інформаційної політики. Ця національна інформаційна політика передбачає ряд ініціатив, таких як оновлення Концепції національної інформаційної політики України, розробка Програми інформатизації України, створення системного Інформаційного кодексу України, формування Національного фонду цифрової культурної спадщини, розробка Програми безперервної освіти на основі інформаційно-комунікаційних технологій і об'єднання неурядових організацій в Асоціацію

громадських сил для забезпечення свободи слова та незалежних засобів масової інформації та комунікацій [51, с.67].

Отже, важливим є комплексний підхід до стратегічного бачення інформатизації громадянського суспільства в Україні, який повинен враховувати різні аспекти, включаючи економічні, політичні, освітньо-культурні пріоритети країни та засвоєний світовий досвід. Основною метою впровадження ефективної державної інформаційної політики в Україні є створення необхідних умов у політико-правовому, економічному та технічному плані для розвитку інформаційного суспільства і впровадження сучасних підходів до інформаційної політики.

2.2 Особливості інформаційної політики України

В наш час нормативні документи, які регулюють концептуальні принципи національної безпеки та оборони, включаючи інформаційну безпеку (як Доктрина інформаційної безпеки та Стратегічний оборонний бюлетень), визнають важливість співпраці з зарубіжними цивільними і військовими організаціями, які сприяють зміцненню обороноздатності та державної безпеки. Ця співпраця є важливим фактором для зміцнення національної безпеки, включаючи інформаційну безпеку [50, с.13].

Отже, вивчення зарубіжних моделей забезпечення інформаційної безпеки може бути корисним для вітчизняних спеціалістів у процесі реформування та оптимізації системи державного управління у цій сфері. Сполучені Штати Америки (США) мають вражаючий досвід в галузі забезпечення інформаційної безпеки і можуть бути взяті за приклад. США визнані піонерами в цьому напрямку, оскільки вони були першою державою, яка впровадила електронне урядування з використанням передових інформаційних технологій і створила систему захисту національного інформаційного суверенітету та безпеки інформаційних ресурсів [80].

В Сполучених Штатах Америки (США) існує декілька державних інституцій, які відповідають за забезпечення інформаційної безпеки, включаючи Агентство національної безпеки (АНБ), Національне управління кібербезпеки при Міністерстві внутрішньої безпеки США, Федеральне бюро розслідувань (ФБР) та Центральне розвідувальне управління (ЦРУ). Слід зазначити, що АНБ співпрацює з приватним сектором і науковими установами для боротьби з загрозами в неурядових комп'ютерних мережах. Ця співпраця включає заходи щодо захисту приватних телекомунікаційних, електричних та банківських мереж, а також участь у заходах протидії тероризму разом із приватними установами і громадськими організаціями [9].

Важливо відзначити, що у США понад 150 державних організацій і багато приватних структур залучені до забезпечення інформаційної безпеки, і ці заходи координуються АНБ. Проте, основною інституцією, яка відповідає за державне регулювання інформаційною безпекою, є Президент США.

Сучасні організаційно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки в Сполучених Штатах Америки (США) мають своє коріння у потребі у забезпеченні безпеки інформаційної системи та оборонних систем після Другої світової війни, коли американська інформаційна система стала об'єктом деструктивного впливу радянської пропаганди. Ця правова основа складається з федеральних та штатових законів, і незважаючи на деякі відмінності між законами різних штатів, в США існує загальне розуміння того, що інформаційна безпека держави є важливою для безпеки кожного громадянина [65].

Правова основа адміністрування інформаційною безпекою США включає такі федеральні закони, як «Про охорону особистих таємниць» (1974), «Про таємницю» (1974), «Про висвітлення діяльності уряду», «Про право на фінансову таємницю» (1978), «Про доступ до інформації про діяльність ЦРУ» (1984), «Про безпеку комп'ютерних систем» (1987), «Про комп'ютерне шахрайство та зловживання» (1986) та інші. Особливе значення також мають Директиви Президента США, в яких визначено політику і стратегію

інформаційної безпеки країни. Наприклад, Директива PD/NSC-24 (1977) визначила політику в галузі захисту систем зв'язку, а Директива SDD-145 (1984) встановила національну політику в галузі безпеки систем зв'язку в автоматизованих інформаційних системах [65].

У 1990-х роках, коли інформаційні відносини стали більш активними та глобалізованими, в Сполучених Штатах Америки були прийняті федеральні закони, спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки. Серед них були закони «Про інформаційну безпеку» та «Про удосконалення інформаційної безпеки» [32], які були ухвалені у 1997 році. Зростаюча роль інформаційних технологій у військовій сфері призвела до збільшення військового впливу в сфері інформаційної безпеки.

У 1992 році була введена в дію Директива Міністерства оборони США «Інформаційна війна», яка визначала політику щодо захисту інформаційних ресурсів і надавала важливість поняттю «інформаційна війна». Ця Директива включала різні аспекти інформаційної безпеки, такі як психологічний вплив на супротивника, оперативна безпека, електронне втручання, інформаційна розвідка, інформаційний захист та інші.

У США велике значення приділяється управлінню інформаційними ресурсами таким чином, щоб забезпечити безпеку власної системи інформаційної безпеки та вплинути на систему інформаційної безпеки потенційного супротивника. Це означає, що США мають можливість вести інформаційні війни, включаючи активні інформаційно-психологічні операції як інструмент зовнішньої політики. Важливо зауважити, що використання таких методів може призвести до напруження військових відносин і збереження мирних відносин з іншими країнами [65].

Починаючи з 2001 року, коли тодішній президент США Джордж Буш висловив важливість забезпечення інформаційної безпеки як головного пріоритету національної безпеки, у Сполучених Штатах були запроваджені загальнофедеральні програми захисту національного інформаційного середовища в комп'ютерних мережах. Метою цих програм було створення умов

для розвідувальних органів для збору та обробки інформації щодо загроз інформаційному потенціалу держави від інших країн та осіб. Це призвело до розвитку нормативно-правової бази для протидії кіберзлочинності.

У 2003 році була введена Національна стратегія безпечного кіберпростору, а в подальшому були прийняті різні законодавчі акти і директиви, які регулюють кібербезпеку. Особливу увагу приділяють взаємодії між державними інституціями у сфері кібербезпеки та розробці стандартів електронної аутентифікації [65].

Примітно, що у 2009 році в Конгресі був представлений проект закону «Акт про кібербезпеку» (The Cybersecurity Act of 2009), що надавав президентові США повноваження обмежувати доступ до Інтернету в будь-якій частині країни в разі загрози національній безпеці. Цей закон підкреслив ключову роль президента в управлінні системою кібербезпеки та його важливість у захисті інформаційних проектів загальнофедерального, регіонального та місцевого рівнів у сфері кібербезпеки.

Під час президентства Барака Обама цифрова інфраструктура США була визнана «стратегічною національною цінністю», а захист цієї інфраструктури став національним пріоритетом. Ця концепція базувалася на ідеї, висловленій американським дослідником Маршаллом Макклуюеном, що в сучасному світі обмін знаннями та інформацією стають ключовими, переважаючи обмін товарами. Отже, боротьба за доступ до інформаційних ресурсів та знань стає головною проблемою національної безпеки.

Президентом США були визначені основні безпекові завдання в інформаційній сфері, такі як постійне удосконалення стратегії забезпечення безпеки інформаційних та комунікаційних мереж, розробка систем попередження та реагування на кібератаки, підвищення співпраці між державою та приватним сектором у справах кібербезпеки, залучення інвестицій у інноваційні технології та публічне усвідомлення необхідності боротьби з кіберзагрозами.

У 2010 році була запроваджена «Ініціатива зі всебічної національної кібербезпеки», яка передбачала створення загальнофедеральної мережі захищених зв'язків та розробку спеціальних підрозділів кіберконтррозвідки для виявлення та запобігання загрозам інформаційним мережам країни. Була також розроблена система управління ризиками для прогнозування можливих наслідків несанкціонованого втручання в інформаційні мережі державних установ. Запроваджено програму «Ейнштейн» для виявлення втручань у державні інформаційні мережі.

З 2012 року хакерські атаки в США кваліфікуються як збройна агресія, що вимагає відповідного реагування. Велика частина фінансування науково-дослідних робіт в США спрямовується на розробку систем захисту інформації [9].

Канада, так само як і її сусіди США, надає велику увагу регулюванню та забезпеченню інформаційної безпеки, впроваджуючи системну та комплексну політику в цій області. У Канаді держава виступає основним суб'єктом управління всіма інформаційними потоками в суспільстві та забезпеченням інформаційної безпеки. Відзначимо, що у порівнянні з іншими країнами, участь громадянського суспільства в цих процесах у Канаді є досить обмеженою, оскільки громадяни високо довіряють державі [65].

На сьогоднішній день політика регулювання інформаційної безпеки в Канаді визнається багатьма іншими країнами та міжнародними організаціями як позитивний приклад. Інформаційна безпека стала невід'ємною частиною розвитку інформаційного суспільства в Канаді. Важливим етапом було прийняття «Канадських критеріїв безпеки комп'ютерних систем» у 1993 році, які сприяли створенню єдиної шкали критеріїв безпеки для порівняння різних систем обробки інформації.

Серед досягнень Канади в галузі інформаційної безпеки варто відзначити створення «Інформаційної магістралі», яка є стратегічним документом, що визначає адміністративно-правові та технічні заходи для забезпечення автентичності інформації в інформаційних мережах. Також варто відзначити

роль Консультативної Ради з інформаційної магістралі, яка активно працює над удосконаленням нормативної бази забезпечення інформаційної безпеки в країні [65].

Основним об'єктом охорони в системі забезпечення інформаційної безпеки Канади є електронний уряд, який надає громадянам можливість взаємодії з державою за допомогою доступних та рівних публічних послуг.

У 1997 році Канада прийняла федеральні закони, які стосувалися позитивного доступу до Інтернету та збереження конфіденційності в Інтернеті. Ці закони стали ключовою правовою основою для захисту користувачів мережі Інтернет, зокрема, забезпечення конфіденційності їхньої інформації.

У 2001 році в Канаді було створено спеціальний підрозділ в Міністерстві оборони - Групу інформаційних операцій Канадських збройних сил. Завданням цього підрозділу стала розробка канадської моделі інформаційного протиборства для забезпечення інформаційної безпеки.

У 2005 році було створено Центр по кіберінцидентам при Уряді Канади, який координує боротьбу з кіберзлочинами та моніторить загрози для критичної інфраструктури. Центр надає технічні консультації з питань безпеки в інформаційних технологіях та сприяє підвищенню інформаційної грамотності серед населення [65].

У 2010 році була впроваджена Канадська стратегія кібербезпеки, яка визначає заходи для захисту урядових інформаційних систем, безпеки громадян у онлайн-середовищі, обміну інформацією між федеральними органами, угоди з міжнародними партнерами та захисту приватного сектора від кіберзагроз. Канада продовжує активно розвивати свої організаційно-правові та технічні засоби для забезпечення інформаційної безпеки.

Що стосується досвіду забезпечення інформаційної безпеки в країнах Європи, то слід відзначити, що перші нормативні акти, спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки, були прийняті ще в XVIII столітті. Наприклад, 2 грудня 1766 року король Швеції видав Милостивий указ про

свободу письма і друку, яким визначалися поняття відкритої інформації та таємної інформації (в інтересах держави) [22].

Федеративна Республіка Німеччина є однією з країн, яка відзначається своїм досвідом у забезпеченні інформаційної безпеки. У цій країні адміністративно-правовий порядок забезпечення інформаційної безпеки включає суворе дотримання принципу інформаційної повноправності особи. Зокрема, з 1977 року діє Закон ФРН «Про захист персональних даних», який регулює використання персональних даних у федеральних органах влади, органах влади земель, ЗМІ та приватному секторі, а також встановлює порядок автоматизованої обробки персональної інформації [79].

У 1997 році в ФРН був прийнятий Закон «Про основи надання інформаційних та комунікаційних послуг», який встановлює адміністративно-правові принципи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних мережах. Згідно цього закону, збір, обробка та використання інформації дозволяється лише відповідно до закону або за наявності згоди користувача [78].

Крім того, інформація може збиратися, оброблятися та використовуватися окремо для різних послуг, і користувач не може бути змушений надавати згоду для отримання послуг. Інформація також може бути оброблена в обсязі, необхідному для виконання договору, якщо це передбачено договором [79].

У Німеччині на федеральному рівні інформаційну безпеку організаційно забезпечує Федеральне управління з інформаційної безпеки зі штаб-квартирою у Бонні, яке співпрацює з Федеральною розвідувальною службою. Це управління було створено у 2009 році відповідно до Закону ФРН «Про посилення безпеки інформаційних систем» (Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik, BSI). Далі, у 2011 році була схвалена федеральна Стратегія забезпечення кібернетичної безпеки Німеччини, яка є основним документом щодо адміністрування заходів у галузі захисту від кібернетичних атак [79].

Ця стратегія визначає кіберпростір як віртуальний простір інформаційних мереж, що є частиною глобальних мереж, зокрема Інтернету. Кіберпростір

Німеччини відкритий для підключення інших мереж передачі даних. Для поліпшення співпраці та координації дій у галузі захисту інформації було засновано Національний центр кіберзахисту (Nationales Cyber-Abwehrzentrum – NCAZ), який підпорядковується федеральному МВС.

Також відповідно до стратегії планується створення Національної ради кібербезпеки, яка буде відповідальною за розроблення стратегічних основ державної політики інформаційної безпеки та боротьби з кіберзагрозами.

Федеральна розвідувальна служба також займається забезпеченням кібербезпеки державних інформаційних ресурсів та виконує завдання з попередження, припинення та ліквідації наслідків кібернетичних загроз.

У структурі Федерального управління існує підрозділ «BSI», який співпрацює з приватними ІТ-виробниками та комерційними користувачами для координації заходів з інформаційної безпеки та надає консультації з питань інформаційних технологій.

Система державного регулювання забезпечення інформаційної безпеки у Франції в певний спосіб подібна до німецької моделі. Основний акцент на захисті інформаційної безпеки в Франції зазвичай робиться на кібернетичній безпеці і захисті даних в Інтернеті. У французькій правовій системі немає спеціальних законів, які б регулювали роботу фахівців із захисту різних видів інформації. Безпека державної таємниці забезпечується кримінальним законодавством, а захист персональних даних і комерційних таємниць - кримінальним, трудовим і цивільним кодексами [65].

В основі французької моделі інформаційної безпеки лежить готовність до ведення інформаційної війни як у цивільній, так і ввійськовій сферах. Військовий аспект передбачає обмежену роль інформаційних операцій, переважно у контексті конфліктів невеликої інтенсивності або миротворчих операціях. У свою чергу, цивільна складова передбачає широкий спектр адміністративних інформаційних заходів для запобігання втручанню в бази даних державних установ, підприємств і організацій та захисту персональних даних тощо. Франція також активно вивчає конфлікти в економічній сфері в контексті

інформаційної безпеки та розробляє стратегії для протидії інформаційним загрозам у цьому секторі.

У Франції протидія загрозам інформаційному середовищу, як правило, здійснюється на місцях через поліцейські управління. Кожне регіональне поліцейське управління має спеціальний відділ для боротьби зі злочинами в сфері інформаційних технологій. Один з особливих аспектів такого підходу - участь не тільки спеціалістів із захисту інформації, але і фахівців з фінансів, юристів, аудиторів і т. д. У Франції це обумовлено розвитком електронної комерції. Такий підхід дав позитивні результати, зокрема, в запобіганні шахрайству з банківськими картками [50].

Помітною є також роль Центру електроніки і озброєнь (CELAR) у Франції, який займається різними аспектами, включаючи електронну війну, інформаційні системи, телекомунікації, інформаційну безпеку і електронні компоненти.

Загальна характеристика та виділення основних аспектів регулювання інформаційної безпеки в іноземних країнах допомагають вирішити деякі важливі завдання у галузі науки і практики. Наприклад, це відкриває нові можливості для вітчизняних фахівців у створенні та розширенні практичних інструментів для вирішення завдань щодо наповнення програмних документів з питань інформаційної безпеки. Вони можуть також користуватися накопиченою емпіричною базою для розробки та прийняття нових нормативних актів в галузі забезпечення інформаційної безпеки [50].

Це дозволяє впроваджувати нові інститути забезпечення інформаційної безпеки та вдосконалювати існуючу законодавчу базу для функціонування сектору безпеки та оборони у сфері інформаційної безпеки в Україні.

2.3 Сучасні виклики інформаційної політики України

На сьогоднішній день виконання державної інформаційної політики потребує нового теоретичного підходу. Ця сфера науки та управління не

отримала достатнього аналітичного розгляду, що стосується адміністративно-правової науки та практики. Також інформаційна сфера, як правило, розглядається як допоміжний інструмент для обслуговування корпоративних інтересів державної влади, і засоби масової інформації, незалежно від того, чи є вони офіційними чи незалежними, розглядаються як посередник між державою і громадянським суспільством. Це не враховує об'єктивний факт, що засоби масової інформації володіють власною інформаційною владою.

Зараз відбувається формування нової інформаційної реальності через глобальну інформаційну інфраструктуру. Лідери серед держав прагнуть створити інформаційне суспільство та досягти інформаційного господарства, що створює нові виклики і протиріччя. Однією з найважливіших проблем є сфера інформаційної безпеки та інформаційних війн, які зумовлені глобальними змінами [3].

Інформаційні війни передбачають не лише заборонені дії в розповсюдженні інформації, але й неправдиву інформацію, яка використовується для маніпулювання свідомістю. Інформаційна війна стала важливою складовою ідеологічної боротьби [29].

Зміст війни також зазнав змін, і тепер інформаційна перевага стала більш важливою, ніж коли-небудь раніше. Інформаційна війна може відбуватися не лише у військовій сфері, але і в політичній та інших галузях. Вона вимагає нового підходу до регулювання відносин між різними суспільними групами та державами [66, с.60].

Формування ідеології інформаційної політики в умовах війни повинно базуватися на сучасних концепціях щодо державної інформаційної політики. Ця політика визначається як система ідей, цілей, методів і засобів, якими держава (через свої органи та посадових осіб) регулює відносини між громадянським суспільством та інформаційною системою держави, яка має свій потенціал впливу на суспільні процеси [29].

Засоби масової інформації повинні відповідати потребам особистості як споживача інформації, забезпечуючи доступ до необхідної інформації, що

сприяє її свідомому участі в суспільних перетвореннях і впливу на соціальну практику. Однак завданням держави є створити адекватну нормативно-правову базу, яка визначає основні параметри та регулятори інформаційної політики держави. Центральним принципом цієї політики є забезпечення доступу до інформації та захист інтересів держави від можливих зловживань, зокрема, через законодавче регулювання [11].

З теоретичної точки зору, інформаційна політика визначається як використання ресурсів державної влади для вибору ефективних методів розв'язання найважливіших завдань у розвитку інформаційної сфери. Це включає в себе організацію процесів створення, поширення та зберігання інформації в соціальних системах, які реагують на внутрішні та зовнішні інформаційні потоки. Тому управління цими процесами та контроль над ними є важливим завданням для всіх суспільств [75].

Державна інформаційна політика в умовах війни має відігравати важливу роль у вирішенні основних завдань розвитку суспільства. Серед цих завдань важливі такі, як створення єдиного інформаційного простору України і вступ у світовий інформаційний простір, а також гарантування інформаційної безпеки особистості, суспільства і держави. У сучасному розумінні інформаційна політика є інструментом забезпечення безпеки людини, суспільства, держави і світової спільноти [11].

У багатьох країнах і міжнародних об'єднаннях існують спеціальні структури, які відповідають за інформаційну діяльність. Ця діяльність включає у себе участь вищих посадових осіб держави в формуванні та втіленні важливих інтересів у галузі національної та міжнародної безпеки. Це стосується як авторитарних держав, так і демократичних країн.

Таким чином, інформаційна політика є важливим інструментом для вирішення низки національних і міжнародних завдань в умовах війни. Вона спрямована на забезпечення балансу інтересів суспільства, забезпечення доступу до об'єктивної та своєчасної інформації, а також на дотримання вимог щодо забезпечення безпеки в умовах ведення великих бойових дій. Управління

суспільними процесами з боку держави неможливе без різних джерел і потоків інформації, які відображають соціальні потреби та інтереси різних суб'єктів соціально-політичного процесу і сприяють підвищенню ефективності політики державних органів. Взаємодія між державними органами та засобами масової інформації залежить від політичної ситуації і специфіки взаємодії громадянського суспільства і влади на певному етапі їх розвитку [18].

В демократичній політичній системі засоби масової інформації набувають автономності і стають важливим механізмом зворотного зв'язку в складних політичних системах. Інформаційне середовище є саморегулюючою системою, і одним із завдань демократичної держави є створення умов для обмеження фінансового чи політичного тиску на засоби масової інформації. Відносини між засобами масової інформації та державою свідчать про характер суспільних відносин та політичну ситуацію в суспільстві [19].

Інформаційна політика в умовах війни - це система заходів, які здійснюються державою разом з інститутами громадянського суспільства для регулювання інформаційних процесів, формування та розвитку інформаційного суспільства з пріоритетом національних інтересів країни в обороні, з метою захисту прав і інтересів людини, моральних цінностей, забезпечення інформаційної безпеки особистості, суспільства і держави [19].

Стійкість і міцність соціальної системи залежать від узгодженості дій органів державного управління та медіа, яка забезпечує прямий та зворотний зв'язок між громадянським суспільством і державою. Війна та агресивна інформаційна політика агресора спрямовані на створення переконання у нестабільності, погіршенні соціально-економічної ситуації і активізують деструктивні політико-ідеологічні чинники, які становлять загрозу для системи національних цінностей, ідеалів і традицій, руйнують структури соціалізації особистості та створюють загрозу для безпеки життя людини, суспільства і держави [19].

Серед нормативно-правових актів, які установлюють загальні принципи державної інформаційної політики, слід відзначити такі:

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації», який стосується засад розповсюдження і доступу до певних категорій інформації в мережі Інтернет, а також прав користувачів на активний та пасивний доступ до інформації [55].

2. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який визначає правові та організаційні аспекти забезпечення захисту інтересів особистості, громадянина, суспільства і держави в кіберпросторі. Він також встановлює основні цілі, напрями і принципи державної політики в галузі кібербезпеки [56].

3. Закон України «Про боротьбу з тероризмом», який регулює обмеження, пов'язані з поширенням інформації. Наприклад, цей закон забороняє поширювати інформацію через засоби масової інформації або іншими способами, що має на меті пропаганду чи виправдання тероризму, а також містить висловлювання осіб, які чинять опір чи закликають до опору антитерористичним операціям [57].

Ці закони встановлюють основні принципи та правила, які лежать в основі державної інформаційної політики та регулюють доступ до інформації, кібербезпеку і обмеження поширення інформації у важливих сферах.

На рівні законодавчих актів, які регулюють здійснення державної інформаційної політики в умовах війни, важливо враховувати наступні документи:

1. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», який встановлює правовий режим воєнного стану [58].

2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану», в якому визначається пріоритетна роль єдиної інформаційної політики в національній безпеці та обґрунтовується об'єднання загальнонаціональних телеканалів для забезпечення єдиної інформаційної платформи [59, 63].

3. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03 березня 2022 року №73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану». В цьому документі затверджено Алгоритм роботи з представниками засобів масової інформації під час дії правового режиму воєнного стану та визначені правила роботи журналістів в районах ведення бойових дій [60].

Алгоритм роботи представників ЗМІ в умовах воєнного стану обмежує розголошення інформації, яка може призвести до розголошення стратегічних даних про дії Збройних Сил України та інших військових об'єктів. Також встановлені правила щодо роботи журналістів у цей період, враховуючи важливість обмеження розголошення інформації, яка може зашкодити національній безпеці.

Ще одним важливим кроком у формуванні організаційно-правових засад державної інформаційної політики в умовах війни став прийнятий Закон України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року № 2849-IX [61]. Цей закон спрямований на забезпечення права на свободу вираження думок, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, а також на захист національних інтересів України та прав користувачів медіасервісів. Він регулює діяльність у сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості.

Проте, на жаль, на сьогодні нормативно-правове регулювання не охоплює такий важливий аспект діяльності засобів масової інформації, як «журналістське розслідування». Це стосується всебічного аналізу та вивчення фактів і подій, щоб розкрити потаємні аспекти суспільних проблем та справжні причини за їхнім приховуванням від широкої громадськості. Особливо це важливо в контексті війни та інформаційного протистояння з агресором [38].

Термін «журналістське розслідування» означає вивчення всіх аспектів певної події або проблеми і може включати в себе різні жанри та стилістичні прийоми, такі як проблемна стаття, репортаж, документальний нарис,

аналітична стаття тощо. Головним принципом в роботі журналіста, який проводить розслідування, є гласність та створення обговорення в суспільстві щодо важливих питань. Для досягнення цієї мети журналісти використовують різноманітні літературно-публіцистичні засоби та стильові прийоми, що сприяють впливу на емоції та реакцію читачів або глядачів на подію [38].

В умовах війни виникає питання про правомірність публічного оприлюднення результатів «журналістського розслідування» та його обговорення. У цьому контексті може виникнути ситуація гострої конкуренції між державними органами та засобами масової інформації, що часто призводить до антагоністичних відносин і може мати деструктивний вплив на суспільство. Така ситуація може впливати на соціалізацію особистості, психологічний стан громадянського суспільства та цілісність соціальної системи в єдності громадянського суспільства та держави [73].

Необхідно забезпечити баланс інтересів в цій ситуації шляхом встановлення відповідних нормативно-правових обмежень на рівні підзаконних актів з обмеженим часом дії, що відповідає періоду воєнного стану. Зокрема, у демократичному суспільстві неможливо заборонити проведення «журналістського розслідування», але в контексті військового конфлікту потрібно визначити обмеження та процедуру публічного оприлюднення його результатів.

Отримана інформація може бути розглянута як орієнтовна, і її можна передавати до компетентних правоохоронних органів держави для подальшої перевірки і вирішення можливості та обсягу публічного оприлюднення даних. Головний пріоритет повинен бути спрямований на захист інтересів суспільства, держави та прав і свобод громадян в умовах війни [36].

Подібна норма може бути внесена в Указ Президента України «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану» [58] у вигляді: «Інформація, отримана в результаті проведення «журналістського розслідування», що стосується питань національної безпеки, оборони України, територіальної цілісності та суверенітету, може бути оприлюднена лише після

перевірки компетентними органами влади та з їхнього дозволу, з урахуванням принципів свободи медіа, національної безпеки, громадського порядку та інших факторів для захисту інтересів суспільства та держави, а також прав та репутації осіб та запобігання розголошенню конфіденційної інформації».

З метою забезпечення інформаційної безпеки в Україні, Указом Президента України від 25 лютого 2017 року була прийнята «Доктрина інформаційної безпеки України» [60]. У сучасних умовах війни, 18 березня 2022 року, було ухвалено рішення Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану», в якому визначено, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним завданням національної безпеки [61]. Україна також створила Центр протидії дезінформації при РНБО України, де можна знайти актуальну інформацію та події у цій сфері.

Сьогодні ми спостерігаємо зростання загроз від застосування інформаційних методів стратегічними противниками та глобальними терористичними організаціями. Це може включати в себе не лише окремі військово-політичні операції, але і розвиток їхнього стратегічного потенціалу загалом. Захист від таких загроз стає важливим завданням для Збройних Сил та їхнього особового складу, який є головною мішенню для методів гібридної війни.

Захист інформаційних ресурсів стає пріоритетним завданням, і фахівці з безпеки повинні вміти ефективно управляти інформаційними потоками та використовувати їх для захисту держави. Для цього важливо ідентифікувати і класифікувати загрози за їхнім походженням, характером впливу та ступенем небезпеки. Загрози можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми, і іноді в одному явищі можна виявити обидві ці категорії [39].

Додатково, інформаційна безпека військових формувань стає надзвичайно важливою, оскільки негативний вплив на моральний стан військ може бути спрямований на зниження бойового духу та підірвання бойової готовності. Також важливо запобігти спрямованому впливу на особовий склад через

фальсифікацію інформації, посилення соціальної напруги та спроби втягнути їх у політичні конфлікти. Для цього проводиться психолого-просвітницька робота з особовим складом та співпраця з місцевими владами для запобігання провокаційній діяльності засобів масової інформації та інших джерел інформаційних атак [39, с.18].

Іноді вплив на військовослужбовців може виходити за межі психологічних тиснень, що може призвести не лише до психологічних розладів, які можуть сприяти вчиненню військових злочинів або дезертирству, але і до створення у військах груп, які спрямовані на свідомий підрив обороноздатності країни. Розповсюдження радикального ісламізму може стати серйозною загрозою для інформаційної безпеки військових частин, особливо в регіонах з високою кількістю мусульманського населення.

Технічні загрози інформаційного характеру можуть впливати як на функціонування інформаційних систем, що використовуються військами, включаючи системи управління, так і на збереження конфіденційної інформації, яка передається через військові зв'язки. Такі загрози можуть бути різного характеру, включаючи навмисне пошкодження систем та крадіжку інформації, а також недбалість окремих співробітників. Заходи з захисту передбачають підвищення рівня безпеки автоматизованих систем управління і навчання персоналу відповідно до вимог захисту інформації. Стандарти безпеки визначаються на державному рівні через ГОСТи та інші методики, проте на практиці часто виникає зволікання з впровадженням нових програмно-технічних засобів, які можуть захищати від загроз противника. Це може стати загрозою для загальної безпеки [42, с.34].

Також важливо враховувати загрози технічного характеру, які можуть включати в себе навмисне пошкодження техніки та комунікаційних ліній, іноді через недбалість особового складу або навмисні дії противника. Порушення систем життєзабезпечення військових кораблів, спричинене необачністю або спеціальними атаками, може призвести до трагедій та загибелі екіпажу. Контроль за збереженням військової техніки стає одним із найважливіших

завдань для військовослужбовців. Зокрема, існує ризик атак на інформаційні системи космічних сил або ядерних об'єктів. Введення неправдивої інформації в системи виявлення можливих атак може також створити серйозну загрозу. Необхідно вживати заходів для запобігання цим загрозам та забезпечення інформаційної безпеки військових частин.

На сьогоднішній день серйозною проблемою є недостатня розвиненість законодавчої бази, яка регулює захист інформації і протидію новим загрозам в інформаційному просторі. Багато аспектів цих явищ і їх можливі наслідки ще не класифіковані та не відображені в нормативних актах, що ускладнює введення заходів щодо відповідальності за дії або організацію діяльності, які можуть завдати шкоди інформаційній безпеці Збройних Сил та військовослужбовцям. Проте ця ситуація поступово змінюється, оскільки приймаються нормативно-правові акти, які регулюють використання військової техніки та інших технологій, особливо іноземного походження [44, с.65].

З моменту введення воєнного стану в Україні були внесені зміни до законів та правил, що враховують реалії війни. Ці зміни стосуються регулювання різних аспектів інформації, включаючи обмеження поширення конкретної інформації через її суспільно небезпечний характер, регламентацію технічного запису інформації в умовах воєнного стану, посилення відповідальності за поширення певних видів інформації та процедур здобуття інформації. Наприклад, був прийнятий закон, що збільшує кримінальну відповідальність за незаконну фото- та відеофіксацію руху Збройних Сил та міжнародної військової допомоги під час воєнного стану.

Додатково, зміни внесені до Кримінально-процесуального кодексу спрощують проведення слідчих дій та надають слідчим можливість фіксувати комп'ютерні дані на місці обшуку, навіть якщо це не зазначено у дозволі. Також була посилена кримінальна відповідальність за виготовлення та розповсюдження забороненої інформаційної продукції [46].

Загрози зовнішнього походження охоплюють різні види інформаційно-психологічного впливу, які розробляються та використовуються противниками.

Це може включати в себе нові види інформаційної зброї, які спрямовані на виведення з ладу інформаційних систем або психологічний вплив на військовослужбовців. Використання ультразвуку, електромагнітних полів, мікрохвиль та інших технологій для цілей психологічного впливу стає дедалі більш реальною загрозою. Також можливе використання медичних та хімічних засобів для маніпуляції поведінкою військовослужбовців. Ці загрози можуть бути актуальними в регіонах, де Збройні Сили України беруть участь у поточних конфліктах [77].

Таким чином, боротьба з новими загрозами в інформаційному просторі постійно розвивається, і приймаються відповідні правові та організаційні заходи для забезпечення інформаційної безпеки Збройних Сил.

Часто планування та реалізація цілеспрямованого інформаційного впливу на військовослужбовців вимагає попередньої підготовки та навичок ідентифікації таких загроз. Найбільш серйозною проблемою з точки зору безпеки є використання соціальних мереж, через які важлива інформація може випадково стати доступною широкому колу осіб. Серед головних завдань полягає виявлення таких загроз та їх негайне припинення.

Заходи для забезпечення безпеки можна розділити на дві групи [76]:

Перша група заходів охоплює захист інформаційних систем від пошкодження та запобігання витоку та перехопленню інформації. Це включає в себе захист об'єктів військової дислокації та комп'ютерної техніки від пошкодження, захист від віддаленого вторгнення, забезпечення безпеки інформації, що становить державну або військову таємницю, радіоелектронний захист, використання захищених моделей комп'ютерів і програмного забезпечення, а також захист систем зв'язку.

Друга група заходів включає в себе запобігання цілеспрямованому інформаційно-психологічному впливу на психіку військовослужбовців та корекцію інформації, що транслюється потенційними супротивниками. Це передбачає проведення досліджень методів впливу на психіку, використання психологічної роботи з військовослужбовцями та інші заходи.

Для успішної реалізації цих заходів потрібно створити спеціалізовані підрозділи і використовувати нові наукові розробки та програмне забезпечення. Робота в цьому напрямку передбачає комплексний підхід та співпрацю різних спеціалізованих служб та аналітичних центрів.

Морально-психологічне забезпечення військ також є важливою складовою, і для запобігання цілеспрямованому інформаційно-психологічному впливу використовуються різні методи, такі як проведення досліджень та заходів щодо психологічного стану військовослужбовців, корекція інформації, яку отримують військовослужбовці [76].

Контроль над військовослужбовцями, які відповідають за засоби зв'язку, автоматизовані системи управління та передачу інформації, є надзвичайно важливим, оскільки їх може спробувати націлено використовувати потенційний ворог. Важливо передбачати, які саме заходи може вжити супротивник, і приймати заходи для запобігання їх реалізації. Це може включати в себе [76]:

- Введення супротивника в оману стосовно запланованих заходів і методів протидії загрозам інформаційній безпеці.

- Руйнування засобів зв'язку та інформаційних систем.

- Внесення навмисних спотворень у роботу інформаційних систем противника.

- Виявлення та знищення опорних пунктів противника, що діють на території України.

- Отримання конфіденційної інформації про наміри противника щодо зниження рівня безпеки військ і використання цієї інформації для розробки стратегії оборони.

- Застосування засобів морально-психологічного впливу на інформаційні сили противника.

Розробка інформаційної зброї є важливим аспектом оборонної стратегії, і вона повинна бути спроектована для передбачення та відвернення загроз. Супротивник вже демонструє високу ефективність використання

інформаційної зброї, і важливо розробляти та використовувати власну інформаційну зброю, яка буде ще більш ефективною.

Майже будь-який об'єкт, пов'язаний з військовими операціями, потенційно знаходиться під загрозою, тому важливо застосовувати комплексний підхід до забезпечення їх безпеки. Розвиток пропрієтарного програмного забезпечення допомагає уникнути системних ризиків. Також важливо забезпечити безпеку власних каналів передачі даних в мережі Інтернет, щоб користувачі могли спілкуватися без порушення архітектури Всесвітньої мережі.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1 Оцінка медійної політики України

Для аналізу вмісту медіа-контенту важливо зауважити, що сучасні користувачі електронних ЗМІ відіграють більш активну роль, ніж просто приймати або споживати інформацію. Вони активно впливають на адаптацію, зміну та навіть створення контенту. Інтерактивна медіареволюція, яка розпочалася з відеоігор у 1970-х роках і продовжилася з появою домашніх комп'ютерів у 1980-х і Інтернету у 1990-х, розвинулася в Web 2.0 на початку XXI століття.

У зв'язку з цим, аналіз контенту варто розглядати як складний системний процес, який виходить за межі простих інструментів для збору, класифікації та зберігання великих обсягів даних [52].

Поява соціальних мереж відкрила можливість користувачам створювати власний контент і обмінюватися ним з іншими. Зараз кожен користувач став важливим джерелом інформації, де він ділиться своїми думками, поглядами та вподобаннями з іншими. Соціальні мережі переживають стрімкий ріст популярності в останні роки, особливо в країнах, що розвиваються. Мобільні та стрімкі потокові платформи, онлайн-форуми, веб-сайти та служби миттєвих повідомлень отримали значний приріст користувачів, що призвело до широкого розповсюдження соціальних медіа.

Згідно з даними агентства We Are Social, яке недавно оприлюднило щорічний звіт щодо стану та перспектив розвитку глобальної діджиталізації (Digital 2022 Global Overview Report), на початку 2022 року близько 5,3 мільярда людей, що становить 60% світового населення (приблизно 88% в розвинених країнах), користувалися Інтернетом. Кількість активних

користувачів різних соціальних мереж зросла майже втричі за останні 10 років, з 1,48 мільярда в 2012 році до 4,62 мільярда в 2022 році [52].

Слід відзначити, що соціальні медіа та соціальні мережі - це різні поняття зі своїми особливостями. Основні різниці між ними полягають у функціональності та розмірах аудиторії. Наприклад, Telegram - це месенджер, яким користується 500 мільйонів користувачів, але він не є соціальною мережею. Те ж саме стосується Slack - чат-платформи для співпраці, якою користуються понад 10 мільйонів осіб. Вони всі відносяться до соціальних медіа.

Основними функціями соціальних медіа є можливість створення, поширення та редагування контенту та побудова комунікації. До основних завдань соціальних медіа входять [52]:

- обмін контентом;
- встановлення комунікаційних зв'язків між користувачами;
- вирішення конкретних завдань в Інтернеті;
- надання розважальних послуг тощо.

Існує тенденція загального опису характеристик соціальних медіа, але можна виділити різні типи, такі як комунікативні медіа, користувацькі медіа і обмінні медіа. До комунікативних соціальних медіа відносяться платформи, які об'єднують людей для спілкування, такі як чати, мікроблоги, сайти відгуків та форуми. Наприклад, Вікіпедія є типовим прикладом соціальних медіа, де інформацію можна додавати, редагувати та змінювати. Обмінні медіа передбачають обмін всіма видами інформації, включаючи фотографії, відео, тексти та музику. Прикладами таких медіаплатформ є Youtube, Twitch, Tik Tok та Instagram.

Тому, з точки зору методів і інструментів аналізу, зокрема аналізу контенту, важливо враховувати, що соціальні медіа спеціалізуються на певних типах контенту, таких як текст, зображення або відео. Наприклад, Twitter спеціалізується на коротких текстових повідомленнях, користувачі Instagram

часто діляться зображеннями, а Youtube відомий як платформа для відеохостингу.

Використання соціальних медіа стало вигідним як для бізнесу, так і для споживачів. Компанії проявляють зацікавленість у взаємодії зі споживачами через соціальні медіа, оскільки це може сприяти підвищенню впізнаваності бренду, збільшенню лояльності аудиторії та забезпечити підтримку та зворотний зв'язок з існуючими та потенційними клієнтами, партнерами та підрядниками [52].

З іншого боку, споживачі все частіше використовують соціальні мережі для прийняття рішень щодо покупок. Вони читають відгуки, аналізують думки відомих блогерів і часто приймають рішення, орієнтовані на те, наскільки активно бренди взаємодіють з ними в соціальних медіа. Користувачі залишають відгуки про товари та послуги, створюють тренди, діляться своїми вподобаннями та інтересами. Саме тому великі компанії виявляють зростаючий інтерес до аналізу великих обсягів даних із соціальних мереж.

Контент-аналіз є формалізованим методом дослідження текстової та графічної інформації, який передбачає систематичний і надійний аналіз певних елементів вмісту в заданому наборі документів, а потім кількісну обробку отриманих даних.

Контент, який розповсюджується в Інтернеті, може бути розділений на п'ять основних категорій [52]:

1. Іміджевий контент (40%): цей тип контенту дозволяє компаніям створювати індивідуальні образи, які легко запам'ятовуються та є візитівкою бренду.
2. Інформаційний контент (30%): цей контент відіграє важливу роль у задоволенні потреб користувачів у інформації і може бути використаний для підвищення рейтингу сайту.
3. Інтерактивний контент (15%): цей тип контенту сприяє зближенню користувача та компанії, але його надмірне використання може вивести з аудиторії і навіть втратити її зацікавленість.

4. Трейдовий контент (10%): це контент, який спрямований на просування продуктів і послуг компанії, але зловживання цим може призвести до втрати аудиторії та зниження її зацікавленості.

5. Розважальний контент (5%): цей контент створюється з метою розваги і включає меми, гіфки, комікси тощо.

Інтернет, соціальні мережі та зростання кількості користувачів на платформах, таких як Instagram, Facebook, LinkedIn та YouTube, значно підвищили їхню важливість в інформаційно-комунікаційному просторі. Традиційні ЗМІ також ведуть вебсайти та активно присутні в соціальних мережах, поширюючи новини та залучаючи аудиторію через ці канали. Користувачі часто переходять на новини на вебсайтах через посилання, які розміщені у соціальних мережах.

Слід зазначити важливість створення спеціального контенту, спеціально призначеного для соціальних медіа і не призначеного для розміщення на вебсайті або в традиційних медіа. Цей контент може включати вертикальні відеостріми для зручного перегляду на мобільних телефонах, меми та інші формати, які привертають увагу аудиторії соціальних мереж.

Щодо інформаційного моніторингу медіаорганізацій, він включає в себе аналіз інформаційного контенту, каналів поширення, охоплення аудиторії та інших характеристик. Важливо оцінювати точність, об'єктивність і якість поширюваної інформації.

Для цього було обрано ряд вітчизняних і закордонних ЗМІ, таких як ТСН, ВВС, Люкс FM і радіо Zet. Моніторинг інформаційного контенту був проведений на їхніх вебсайтах, а також на сторінках Люкс FM та радіо Zet в соціальних мережах, зокрема на Facebook [52].

Телевізійна служба новин (ТСН) - це українська медіаорганізація, яка спеціалізується на новинах, аналізі та коментарях до різних подій. ТСН охоплює різноманітні теми, такі як політика, шоу-бізнес, спорт та суспільство. Контент ТСН поширюється через телебачення, вебсайт та різні соціальні медіаплатформи, такі як Facebook, Instagram, TikTok та YouTube. Ця

медіаорганізація має значну аудиторію у соціальних мережах, включаючи Facebook (1,3 мільйона користувачів), Instagram (886 тисяч підписників), ТікТок (8 тисяч слідкувачів) [23].

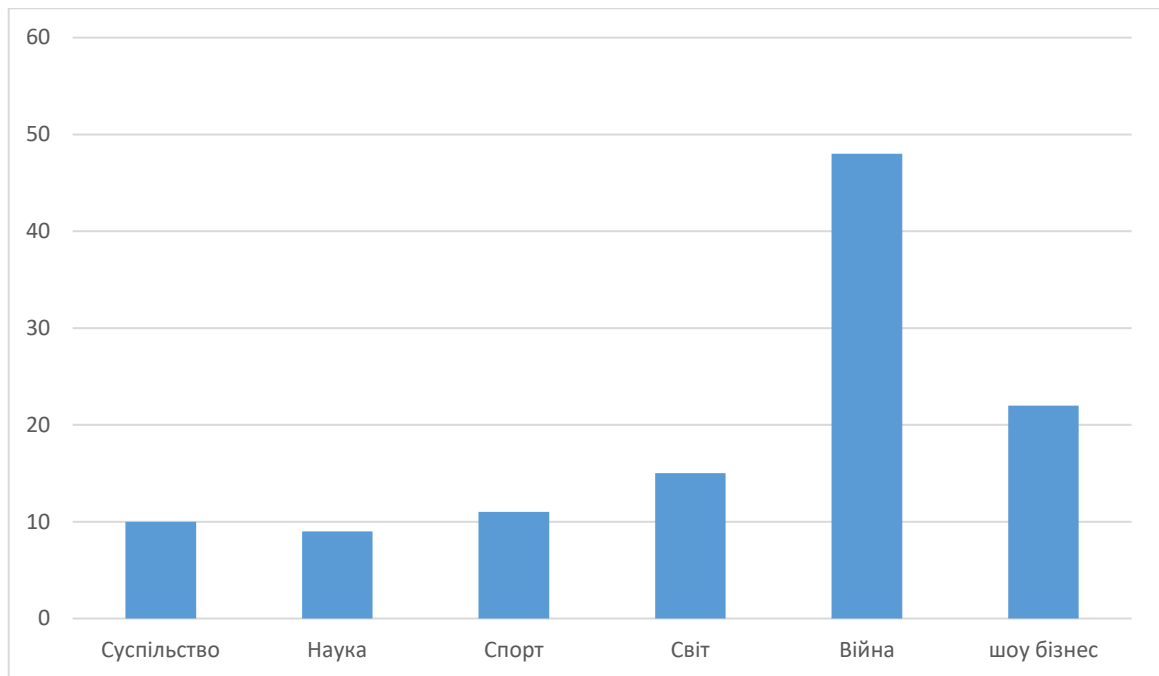

Рис. 3.1. Інформаційний контент ТСН на вебсайті [23]

]

Отже, на вебсайті ТСН більшість інформаційного контенту припадає на категорії «Війна» і «Шоу-бізнес», які разом становлять майже 70% всіх публікацій. Інші категорії, такі як «Світ», «Спорт», «Суспільство» та «Наука», представлені меншою кількістю матеріалів. Розподіл контенту на вебсайті ТСН є результатом зусиль у збалансованій задоволенні інтересів аудиторії та редакційної політики.

Щодо British Broadcasting Corporation (BBC), це британська компанія громадського мовлення, яка відома світовим рівнем інформаційної діяльності. Вона поширює новини через різні канали, включаючи телебачення, радіо та онлайн-платформи. BBC News має значну аудиторію на YouTube (14 мільйонів користувачів). Служба BBC News охоплює широкий спектр тем, зосереджуючись на міжнародних новинах. Розважальний контент також є важливою частиною їхньої інформаційної продукції і включає такі шоу, як «Fleabag», «Gavin and Stacey», «The Office» [23].

Інститут масової інформації провів аналіз контенту українських онлайн-медіа та виявив кілька ключових тенденцій [23]:

1. За останні пів року зменшилася кількість новин, присвячених війні Росії проти України та її наслідкам. Більшість таких матеріалів повідомляє про події на лінії фронту та обстріли мирних територій України російськими військами.

2. Зростає використання офіційних джерел інформації, але зменшується кількість оригінальних новин, які походять від власних кореспондентів медіа.

3. Зросла кількість повідомлень про постачання Україні озброєнь країнами Заходу, а також новин про стан російської армії, її дії на лінії фронту та на тимчасово окупованих територіях України.

4. Збільшилася кількість політичних та економічних новин, але їхнє число все ще значно менше, ніж до початку вторгнення Росії в Україну.

5. Зросла кількість замовних матеріалів, які можуть містити сумніви щодо їхньої достовірності, оскільки використовують висловлювання експертів та теоретичні вкладки без чіткого підтвердження фактів.

Це основні висновки аналізу проведеного Інститутом масової інформації, який вивчав зміст розділів «Новини» на провідних українських онлайн-виданнях протягом доби 18 квітня 2023 року [23].

Протягом останньої доби на розділ «Новини» було опубліковано 128 матеріалів. З них 40% були присвячені війні Росії проти України. Більшість цих новин стосувалися подій на лінії фронту, включаючи ракетні та дроніві атаки російських військ на українські населені пункти. Інформація про події на фронті найчастіше походила від Генерального штабу ЗСУ, а також від Державної прикордонної служби, Офісу президента, Кабінету Міністрів, а також були згадки про заяви міністра оборони Олексія Резнікова та командувача сухопутних військ ЗСУ Олександра Сирського. Також, одна з новин про загибель колишнього депутата Верховної Ради Олега Барни посилається на соціальні мережі.

Деякі з заголовків включають такі інформаційні точки:

1. «Сили оборони відбили понад 70 атак ворога – зведення»
2. «Росія перекидає на Бахмут додаткові сили з лінії фронту в районі Донецька – британська розвідка» [23]

Новини про обстріли мирних територій України в основному базувалися на інформації місцевих органів влади. Також було публікації, які розповідали про допомогу Заходу Україні в забезпеченні озброєнням, і вони посилалися переважно на західні ЗМІ. Крім того, було матеріали, які описували дії окупантів на лінії фронту та на окупованих територіях, і два з них стосувалися поїздки президента Росії Володимира Путіна до тимчасово окупованих територій України. Джерелами таких новин були Інститут вивчення війни (ISW), Центр національного спротиву, служба розвідки Великобританії, а також західні ЗМІ. Також були публікації, які стосувалися зливу в соцмережі секретних документів Пентагону.

Зі зв'язком Росії із Україною відбулися 20 міжнародних новин, з яких 7 стосувались експорту українського зерна.

Щодо інших 60% матеріалів у розділі новин за останню добу, то:

- 17 новин мали політичний та економічний зміст.
- 3 були розважального характеру.
- 5 стосувалися подій в Росії.
- 1 відносилася до Білорусі і більшість з них посилалися на російські пропагандистські ресурси.

Серед невоєнних повідомлень про події в Україні більшість була пов'язана з економікою (8 новин). З 7 політичних новин троє посилалися на міського голову Дніпра, Бориса Філатова, як джерело. Ще 6 повідомлень стосувалися кримінальних подій, 4 були присвячені темі «суспільство», а 3 описували затримання осіб, які підозрюються у співпраці з окупантами. Дії представників так званої православної церкви московського патріархату розглядалися в двох новинах негативним контекстом. Також були опубліковані одні новини про

коронавірус, наслідки паводка в Україні, прогноз погоди та поради щодо здорового харчування.

У стрічці новин на сайті «Цензор.Нет» за досліджуваний період було опубліковано 165 публікацій, і 71% з них були присвячені подіям, пов'язаним з війною Росії проти України. Більшість цих новин стосувалися подій на лінії фронту. Проте у більшості випадків основним джерелом інформації для таких новин були соціальні мережі. Рідше новини посилалися на Генштаб, ДПСУ (Державна прикордонна служба України) та офіційних речників ЗСУ (Збройних сил України). Іноді новини спиралися на заяви таких посадовців, як командувач Сухопутних військ Олександр Сирський, начальник ГУР (Головне управління розвідки) Крило Буданов, секретар РНБО (Рада національної безпеки і оборони) Олексій Данілов та Офісу президента України. Про обстріли мирних територій України було опубліковано 21 новину, і вони переважно посилалися на місцеві органи влади. Дві публікації розповідали про загибель українських військових, при цьому одна з них базувалася на інформації з соціальних мереж [28].

Темі постачання західної зброї до України було присвячено сім матеріалів, і вони в основному посилалися на іноземні медіа. Додатково вони згадували інших посадовців, таких як міністр оборони Олексій Резніков та прем'єр-міністр Денис Шмигаль.

Про дії та плани окупантів було опубліковано 20 новин, а троє з них розповідали про відвідини Володимира Путіна окупованих територій України. Джерелами такої інформації були повідомлення Генштабу та речників ЗСУ, соцмережі, американський Інститут вивчення війни, британська розвідка та російські пропагандистські ресурси.

З середньою кількістю міжнародних новин, пов'язаних з війною, було лише дві, які стосувалися експорту українського зерна. Одна з цих новин включала витік документів Пентагону, які містили інформацію про стан та плани українських Сил оборони. Щодо наслідків війни агресії Росії проти України було опубліковано 10 матеріалів [28].

Зокрема, одна новина розповідала про візит президента України Володимира Зеленського до госпіталю на Полтавщині та вручення нагород пораненим воїнам. Суд визнав мера Тернополя Надала невинним та заккрив справу щодо завищеного самопреміювання. Також суд скасував штраф меру Харкова Терехову за використання російської мови в соцмережах.

У стрічці новин було опубліковано 17 політичних новин, де найчастіше згадувалися президент України Володимир Зеленський та депутатка Верховної Ради від «Слуги народу» Олена Шуляк. Інші політики, яких цитували в політичних новинах, включали міського голову Дніпра Бориса Філатова, міського голову Києва Віталія Кличка та п'ятого президента України Петра Порошенка [28].

П'ять новин на сайті були присвячені економічним питанням, так само як і п'ять інших новин стосувалися кримінальних правопорушень. Три новини розповідали про наслідки паводка, і ще дві новини були присвячені затриманню підозрюваних у співпраці з окупантами.

Загальна кількість новин про політику Росії та події на її території становила шість матеріалів. У стрічці також було дев'ять міжнародних новин, які не пов'язані з війною в Україні. В одній новині були ознаки замовленого матеріалу.

У розділі «Новини» на сайті РБК-Україна під час досліджуваного періоду 63% матеріалів стосувались подій, пов'язаних з агресією Росії проти України. Більшість з цих матеріалів були міжнародними новинами, зокрема про політичну та економічну протидію Росії з боку країн Заходу. Крім того, було опубліковано дев'ять матеріалів на тему експорту українського зерна та два матеріали про витік секретних даних Пентагону [27].

У стрічці новин було 26 повідомлень про ракетні та дроніві атаки російської армії на мирні території України. Більшість з них посилалися на повідомлення місцевих органів влади. Крім того, деякі повідомлення посилалися на повідомлення представників та командувачів ЗСУ, інші на

соцмережі та Офіс президента, а також два повідомлення були результатом роботи власних кореспондентів.

У розділі «Новини» на сайті РБК-Україна протягом досліджуваного періоду 63% матеріалів були присвячені подіям, пов'язаним з агресією Росії проти України. Більшість з них стосувалися міжнародних новин, зокрема політичної та економічної ситуації щодо Росії та дій країн Заходу у цьому контексті. Також були опубліковані дев'ять матеріалів про експорт українського зерна та два матеріали, що стосувалися витоку секретних даних Пентагону [27].

У стрічці новин було 26 повідомлень про ракетні та дроніві атаки російської армії на мирні території України. Більшість з цих повідомлень посилалися на інформацію місцевих органів влади, але також були і такі, що базувалися на повідомленнях представників та командувачів ЗСУ, а також на інформації, опублікованій в соціальних мережах та на сайті Офісу Президента.

Серед матеріалів, присвячених подіям на лінії фронту з українського боку, було 17 публікацій з посиланням на представників ЗСУ, Генштаб, ДПСУ та Офіс Президента України. В одному з цих матеріалів також йшлося про загибель військовослужбовця та колишнього депутата Верховної Ради Олега Барни.

Темі постачання зброї до України та наслідків війни було присвячено по п'ять публікацій.

Три матеріали розповідали про роботу Сил оборони України в тилу ворога. Один з них стосувався українських безпілотників у небі Росії та посиляється на очільника ГУР Крила Буданова, а інші два повідомлення мали джерела інформації з низькою достовірністю, одне з них базувалося на неперифікованому телеграм-каналі, а інше на сайті, контрольованому угрупованням «ДНР».

Також було опубліковано 22 міжнародні новини та чотири новини про події в Росії. У сферу економіки було опубліковано 10 матеріалів, у політиці - вісім. Крім того, були чотири матеріали про кримінальні правопорушення, чотири про дії силових структур у протидії колаборантам, чотири новини про

наслідки паводка, два прогнози погоди та дві регіональні новини. Також були опубліковані по одній новині про суспільство, спорт та новітні технології. Одна публікація мала ознаки рекламного матеріалу на користь комерційної компанії, що працює у сфері ігрового бізнесу.

У розділі «Новини» на сайті ТСН протягом доби було опубліковано 247 матеріалів, із них 34% були пов'язані з темами, що стосуються війни Росії проти України. З цього підsegmentу, 14 публікацій розповідали про події на лінії фронту. В більшості випадків джерелом інформації в таких матеріалах були офіційні джерела, такі як Генштаб, речники ЗСУ, Державна прикордонна служба та представники державної влади. Однак менша кількість новин також посилалися на теоретичні припущення військових експертів [23].

Щодо атак російських військ на мирні українські території, було опубліковано 16 повідомлень. Більшість з цих матеріалів посилалися на дані місцевих органів влади, а інші на інформацію від представників ЗСУ та соціальних мереж. Тема постачання зброї для України з країн Заходу була висвітлена в чотирьох публікаціях, а також була згадана в одній новині про співпрацю ЗСУ з силами НАТО. Дві інші новини стосувалися евакуації цивільних осіб із прифронтових територій, а дві інші розповідали про наслідки війни.

У розділі «Новини» було опубліковано дві новини про загибель українських військових на фронті (Олег Барна та Андрій Касенюк). Однак одну з цих новин також було розміщено в рубриці «Гламур» з приводу того, що загиблий мав попередні зв'язки зі шоу-бізнесом.

У розділі новин на сайті ТСН за останню добу було опубліковано 247 матеріалів. З цього числа 16 матеріалів стосувалися дій російських військових на фронті та окупованих територіях. Більшість цих матеріалів (понад третину) базувалися на інформації з соцмереж, заявах російських пропагандистів та припущеннях українських військових експертів. Крім того, із шести матеріалів, що стосувалися стану російської армії, два посилалися на соцмережі, два – на пропагандистські медіа Росії і два – на західні ЗМІ [23].

У новинах також було розглянуто приїзд Володимира Путіна на територію України, окуповану росіянами, про що свідчать сім публікацій.

До інших тем, пов'язаних з агресією Росії проти України, входить 12 міжнародних новин, дві з яких розповідають про проблеми з експортом українського зерна. Також було опубліковано два матеріали, які обговорюють можливість ядерного удару Росією по Україні, один із них з посиланням на дані ГУР, а інший – на припущення військового експерта Олега Жданова.

Подіям у Росії було приділено 13 публікацій. У розділі міжнародних новин було опубліковано дев'ять матеріалів. Ще стільки матеріалів стосувалися української економіки, шість – кримінальних хронік, два – викриття колаборантів. Темі «суспільство» було присвячено 14 матеріалів, п'ять – наслідки паводка, три – події навколо УПЦ, пов'язані з Московським патріархатом. У розділі спортивних новин було опубліковано 11 матеріалів, один матеріал присвячений прогнозу погоди, і ще один розповідає про ДТП. Шість новин були регіональними і стосувалися питань комунального господарства, хибного повідомлення про замінування, порушень комендантської години та скандалу в Одесі з проросійськи налаштованим таксистом.

У розділі «Новини» на сайті ТСН за останню добу було опубліковано матеріали, які мають розважальний характер, і це становить 23% від загальної кількості матеріалів. Серед цього розважального контенту є 29 новин про шоу-бізнес, 22 повідомлення про курйозні випадки, 11 астрологічних прогнозів, дев'ять рецептів та побутових порад, п'ять новин з життя британської монаршої родини, дві публікації щодо народних прикмет та одна розповідь про обряд екзорцизму [23].

Також було виявлено два матеріали, які мають ознаки замовних публікацій.

З 221 матеріалу, розміщених на сайті 24 каналу протягом останньої доби, 29% стосуються війни в Україні. Зокрема, 15 матеріалів розповідають про бойові дії на лінії фронту. Проте менша частина з них базується на офіційних

джерелах, таких як Генеральний штаб та представники ЗСУ, більшість ґрунтується на думках і припущеннях політичних і військових експертів. Додатково, сім публікацій стосуються постачання зброї до України, із чого дві також містять думки експертів. Один матеріал обговорює можливі ракетні атаки Росії на українські населені пункти, і він також посилається на військового експерта [26].

П'ять новин на сайті стосуються загибелі українських військових на фронті. Дві з цих новин посилаються на цивільні організації, з якими загиблі, за припущенням, співпрацювали перед війною. Одна новина базується на інформації військовослужбовця, який, швидше за все, не має дозволу розголошувати такі дані. Ще одна новина взагалі не називає джерело інформації, а одна посилається на соцмережі. Два матеріали також стосуються вибухів, які, можливо, відбулися на території Росії, і вони базуються на інформації з соцмереж [26].

Також на сайті є публікації, які мають розважальний характер. Зокрема, є новини про шоу-бізнес, курйозні випадки, астрологічні прогнози, рецепти та поради, життя британської монаршої родини, народні прикмети та обряд екзорцизму. Також були виявлені дві публікації, які мають ознаки замовних матеріалів.

З 33 публікацій в стрічці новин, 33% стосуються теми виселення УПЦ, яка пов'язана з Московським патріархатом, із Києво-Печерської лаври, а також судового переслідування митрополита цієї церкви, Павла Лебідя. Ці матеріали розкривають події та супроводжують їхні наслідки, включаючи конфлікти та рішення суду.

Далі, є п'ять матеріалів, які розповідають про наслідки війни. До цього входять репортажі та аналітичні статті, що описують вплив конфлікту на Україну та її населення [26].

Зокрема, у стрічці також є 18 матеріалів про міжнародні новини, пов'язані з війною Росії проти України, які охоплюють події та реакцію інших країн на ситуацію в Україні.

Далі, 18 публікацій стосуються російських подій, 7 - інших міжнародних подій, 5 - української політики та 6 - економіки України.

Щодо розважального контенту, його складає понад 20% стрічки новин. Зокрема, є 22 матеріали, присвячені рецептам та порадам, 15 новин зі шоу-бізнесу, 9 матеріалів про курйозні випадки, 2 про королівську сім'ю Великобританії та 2 астрологічні прогнози [26].

Також, один із матеріалів є немаркованою належним чином рекламою комерційної компанії.

Протягом доби на сайті Кореспондент.net було розміщено 177 матеріалів у розділі «Новини». З цього числа, 40% матеріалів стосуються російсько-української війни. Приблизно третина з цих новин розповідає про події на лінії фронту та обстріли мирних населених пунктів в Україні. Основними джерелами інформації в цих матеріалах є Генштаб, ЗСУ, Кабінет Міністрів та органи місцевої влади. У деяких випадках також наводяться посилання на західні ЗМІ та Офіс Президента [25].

Матеріали міжнародного змісту, пов'язані з війною Росії проти України, складають ще одну значущу частку стрічки новин, а саме 18 матеріалів. Деякі з них стосуються експорту українського зерна, а інші оприлюднених документів Пентагону.

Публікації, що розповідають про дії окупантів на окупованих територіях, складають 6 матеріалів. Деякі з них надходять від ГУР та українських журналістів-розслідувачів, але не всі мають достовірні джерела [25].

Чотири матеріали призначені для розгляду мандрівок Володимира Путіна південними регіонами України, а два із них стосуються вибухів на окупованих територіях. Також є 6 матеріалів, які охоплюють наслідки війни.

Поза темою війни, на сайті є інші новини. Міжнародні повідомлення про політику та економіку становлять значну частку, а також є новини про події в Росії, українську політику та економіку, викриття колаборантів, кримінальні хроніки, регіональні новини та наслідки паводка. Також є матеріали, присвячені церковним святкам та астрологічному прогнозу.

Розважальний контент також присутній, включаючи матеріали про рецепти, шоу-бізнес, курйози, королівську сім'ю Великобританії та астрологічні прогнози [25].

Також важливо відзначити, що один з матеріалів є неналежно позначеною рекламою комерційної компанії.

Протягом останньої доби на сайті УНІАН було опубліковано 235 новинних матеріалів. З цього числа, 43% стосувалися тем, пов'язаних з російською агресією проти України. Зокрема, у 23 матеріалах розповідалося про події на лінії фронту. Варто відзначити, що більшість цих матеріалів базувалася на соціальних мережах та припущеннях експертів. Додатково, 12 новин повідомляли про обстріли мирних територій України російською армією. Троє з них мали підтвердження від представників ЗСУ, а інші наводили національну та місцеву владу як джерела [24].

На тему постачання західних озброєнь до України було опубліковано сім матеріалів. Щодо документів, що стосуються української армії, було випущено два матеріали.

Про дії росіян на лінії фронту та на окупованих територіях розповіли в 16 матеріалах, інформація для яких надходила від різних джерел, таких як місцева українська влада тимчасово окупованих територій, Центр національного спротиву, ЗСУ, а також соціальні мережі та російські пропагандистські медіа.

Щодо стану російської армії було опубліковано чотири матеріали. Два з них наводили інформацію з західних ЗМІ, а два інші базувалися на міркуваннях українських військових експертів [24].

Додатково, була одна новина, яка посилається на соціальні мережі та розповідає про можливий вибух, що стався на території Росії. Повідомлення про загибель колишнього депутата Верховної Ради Олега Барни також посилається на ЗСУ.

У 7 новинах розглядали наслідки війни для України, а ще 7 матеріалах висвітлювали подорож Володимира Путіна до окупованих територій. Дві

новини стосувалися витоку документів Пентагону про стан та плани української армії [24].

З 21 міжнародних новин, які мали відношення до війни, 5 зосереджували увагу на проблемах з експортом українського зерна. Ще 16 міжнародних новин не були пов'язані з темою війни в Україні. Про події в Росії розповідали в 18 матеріалах.

Додатково, на сайті була опублікована публікація, яка містила роздуми та припущення військового експерта Олега Жданова щодо розпалювання Третьої світової війни.

Серед внутрішніх новин України було 4 політичних матеріали, 15 економічних, 9 суспільних, 6 кримінальних. Також було опубліковано 6 новин про паводок та 3 про кримінальне переслідування колаборантів [24].

Протягом доби було розміщено 6 прогнозів погоди та 6 спортивних новин.

Також було 9 матеріалів про астрологічні прогнози, 8 про рецепти та побутові поради, 3 про курйозні випадки, та 2 про народні прикмети. Також було 14 новин про шоу-бізнес, у тому числі 3 про російських артистів.

Потрібно відзначити, що в матеріалах було також 3 замовні новини і 2 не належним чином позначені рекламні матеріали.

3.2 Комунікаційна кампанія уряду України в контексті інформаційної стратегії

Огляд інформаційної стратегії уряду України, спрямованої на реалізацію Національної стратегії із створення безбар'єрного простору до 2030 року, включає аналіз ключових компонентів цієї стратегії, її загальних цілей, використаних каналів комунікації, а також способів інтеграції цифрових технологій.

Загальні цілі та завдання інформаційної стратегії уряду України орієнтовані на створення суспільства, в якому кожна група населення має рівний доступ до різних сфер життєдіяльності. Основна увага приділяється

забезпеченню фізичної, інформаційної, цифрової, суспільної та освітньої безбар'єрності. Ці аспекти включають забезпечення доступу до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, а також забезпечення рівних можливостей в освіті та економіці для всіх груп населення, включаючи маломобільні групи та осіб з інвалідністю [67].

Основні канали комунікації, використовувані урядом України для реалізації цієї стратегії, охоплюють традиційні медіа, такі як телебачення та друковані видання, а також цифрові платформи, включаючи соціальні мережі, вебсайти та мобільні додатки. Особлива увага приділяється забезпеченню доступності інформації у різних форматах, включаючи шрифт Брайля, великошрифтовий друк, аудіодискрипцію, переклад жестовою мовою, субтитрування та інші формати, доступні для людей з різними потребами.

Інтеграція цифрових технологій у комунікаційну стратегію відіграє важливу роль у досягненні цих цілей. Це включає в себе розвиток доступних вебсайтів та мобільних додатків, що дозволяють людям з інвалідністю та маломобільним групам населення легше отримувати інформацію та користуватися послугами. Також акцентується на забезпеченні широкого доступу до швидкісного Інтернету, особливо в сільських районах, щоб забезпечити цифрову інклюзію всіх груп населення [31].

Крім того, уряд зосереджується на забезпеченні ефективного діалогу та зворотного зв'язку з громадськістю, щоб забезпечити, що комунікаційна стратегія відповідає потребам усіх груп населення та сприяє формуванню позитивного громадського сприйняття і підтримки цих ініціатив.

Для встановлення ключових напрямків комунікаційної стратегії, ідентифікації цільової аудиторії та визначення репутаційних факторів, які могли б підсилити обізнаність щодо безбар'єрності та її цінностей, уряд України провів серію досліджень. Ці дослідження включали аналіз змісту медіа, кількісне опитування громадян, а також проведення глибинних інтерв'ю з представниками влади.

Спочатку був проведений контент-аналіз медіапростору, який охоплював період з січня по червень 2022 року. Цей аналіз був зосереджений на вивченні, як тема безбар'єрності відображається в українських медіа, включаючи як традиційні, так і соціальні медіа. Це дозволило оцінити рівень присутності теми в публічному дискурсі та зрозуміти, як вона висвітлюється в різних інформаційних каналах [31].

Далі, було проведено кількісне дослідження серед населення України (за винятком Донецької та Луганської областей та АР Крим) з метою оцінки рівня обізнаності громадян про безбар'єрність та їх ставлення до цієї ідеї. Дослідження охопило 1000 респондентів, представників різних соціальних, вікових та географічних груп, що дозволило отримати репрезентативні дані.

На завершення, у липні та серпні 2022 року було проведено серію глибинних інтерв'ю з представниками органів влади, залученими до реалізації Плану заходів з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору. Серед опитаних були члени Ради безбар'єрності, заступники міністрів, представники офісу першої леді, голови громадських організацій та керівники комунікаційних підрозділів ключових міністерств. Ці інтерв'ю надали цінну інформацію про внутрішні процеси, задуми та виклики, пов'язані з реалізацією стратегії [31].

Дослідження, проведене для оцінки впливу комунікаційної стратегії уряду України щодо безбар'єрності, виявило цікаві тенденції як у традиційних, так і в соціальних медіа.

У сфері традиційних медіа було виявлено, що тема безбар'єрності менш популярна у порівнянні з темами інклюзивності та доступності, хоча і має значне охоплення. За результатами аналізу, термін «безбар'єрність» згадувався у медіа 435 разів, забезпечуючи високу аудиторію – понад 26 мільйонів контактів. Цікаво, що більш ніж у половині випадків (53,1%) тема безбар'єрності була основною у публікаціях, а позитивна тональність зустрічалася у 38,2% матеріалів, що сприяє формуванню сприятливого враження про цю тематику. Варто відзначити відсутність негативних згадок

терміну «безбар'єрність» та активну участь стейкхолдерів у ініціюванні майже половини публікацій [31].

У соціальних мережах картина трохи інша. Тема безбар'єрності складає лише 4% від загального числа згадок, що значно менше порівняно з інклюзивністю та доступністю. В той же час, негативні коментарі склали 6% з усіх публікацій, з яких тема доступності отримала найбільшу кількість негативних відгуків. Важливо відзначити, що на Facebook припадає найбільша кількість повідомлень, що свідчить про важливість цієї платформи в комунікаційній стратегії. Instagram та YouTube також використовуються, але в меншій мірі.

Загалом, результати дослідження вказують на необхідність більш активного включення теми безбар'єрності у комунікаційну стратегію та підкреслюють важливість соціальних мереж як платформи для просування цієї тематики.

У загальному аналізі традиційних медіа виявлено, що тема безбар'єрності зазвичай представлена в позитивному світлі. Вона в більшості випадків є головною у публікаціях, а також набула позитивної оцінки через тональність змісту. Це вказує на те, що, будучи відносно новою в інформаційному просторі, тема безбар'єрності є сприятливою для комунікацій та не пов'язана з негативними асоціаціями, що створює вдалу основу для розповсюдження інформації та знань з цієї теми [31].

Водночас негативно забарвлені публікації не ставлять під сумнів важливість і корисність інклюзивності чи доступності як явищ. Швидше, вони висловлюють критику дій або рішень органів влади, організацій, інституцій стосовно інклюзивності та доступності. Таким чином, негативний контекст у цих випадках не стосується самої ідеї безбар'єрності, а скоріше зосереджений на управлінських аспектах.

У сфері соціальних мереж тема безбар'єрності також активно обговорюється. Зокрема, значна активність аудиторії спостерігається після публікацій на офіційних сторінках державних діячів, що сприяє залученню

широкого загалу до дискусій з цієї теми. Тут також відзначається, що негативні відгуки, як правило, не висловлюються проти самої ідеї безбар'єрності, а скеровані на критику управлінських рішень влади. В соціальних мережах негативні реакції часто мають політичний відтінок, а також проявляються через коментарі та емоційні реакції користувачів. Серед найбільш проблематичних тем виявлені інклюзивна освіта, інклюзивна інфраструктура та доступність Інтернету [31].

Результати кількісного аналізу, проведеного для оцінки рівня обізнаності населення України про концепцію безбар'єрності, виявили цікаві тенденції щодо знань та ставлення громадян до цієї теми. Дослідження показало, що суспільство приблизно порівну розділене між тими, хто знайомий із терміном «безбар'єрність» (43%) та тими, хто про нього не чув (57%) (рис. 3.2).

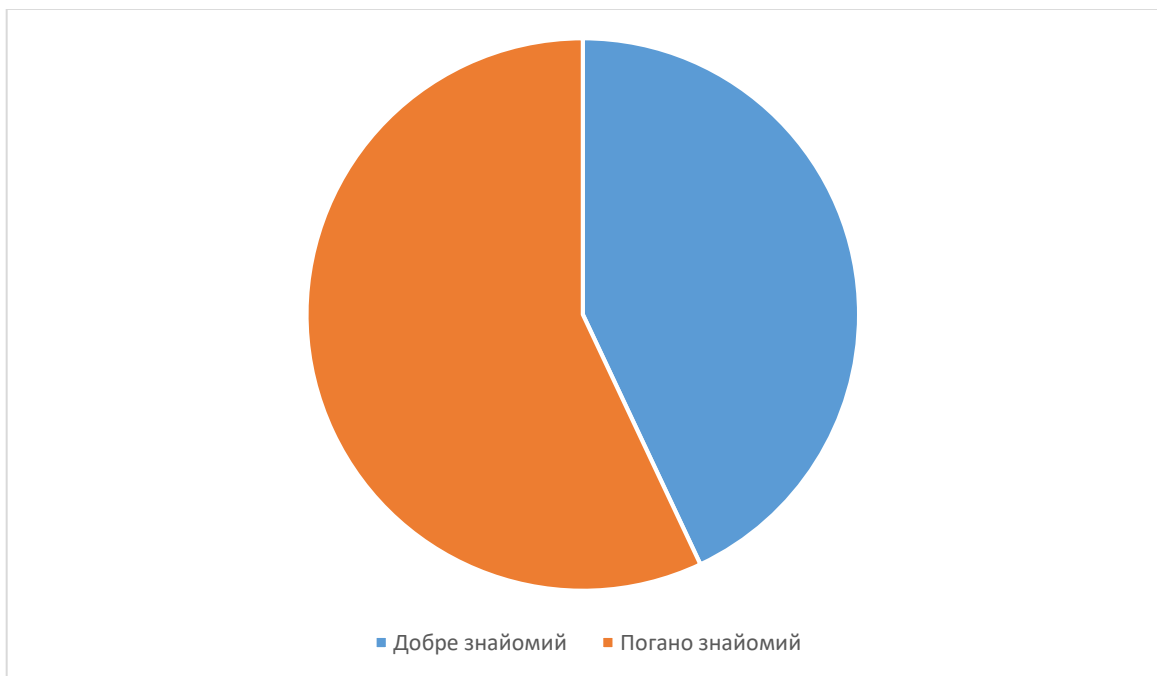

Рис. 3.2 Обізнаність терміна «безбар'єрність»

Серед тих, хто знайомий із терміном, 31% висловили готовність діяти задля його впровадження, тоді як 8% не поділяють цінності безбар'єрності.

Цікаво, що існує кореляція між знанням терміну та готовністю підтримувати ідеї безбар'єрності. Навіть ті респонденти, які раніше не зустрічалися з терміном, змогли точно визначити його значення, описуючи не лише фізичні, а й освітні, економічні, соціальні аспекти безбар'єрності. Таким

чином, важливим завданням комунікаційної стратегії є підвищення рівня обізнаності про безбар'єрність як комплексну цінність, враховуючи, що одноразовий контакт з терміном зазвичай достатній для його засвоєння.

Що стосується розуміння терміну, дослідження підкреслило, що фізична безбар'єрність (як відсутність просторових бар'єрів) не є єдиним або домінуючим розумінням. Респонденти, які чули цей термін вперше, під час інтерв'ю здебільшого наводили відповіді, які точно відповідали офіційному тлумаченню терміну. Це свідчить про те, що безбар'єрність є інтуїтивно зрозумілим терміном, що пояснює сам себе [31].

Важливим аспектом у контексті національної стратегії є уникнення «приватизації» концепції безбар'єрності окремими міністерствами або виконавцями. Натомість, важливо забезпечити комплексне і цілісне розкриття терміну як ключового елемента комунікаційної стратегії кожного відповідального виконавця.

Результати кількісного аналізу виявили, що українці в цілому поділяють думку про те, що безбар'єрність є новою важливою цінністю в суспільстві, з рівним розподілом згоди серед усіх вікових категорій – від 71% до 73%. Молодь у віковій категорії 18-29 років виявилася найбільш відкритою до змін, тоді як середня вікова група (30-44 роки) була більш поміркована у своїх поглядах, а старші особи (45-59 років) показали найменшу гнучкість і готовність до змін [31].

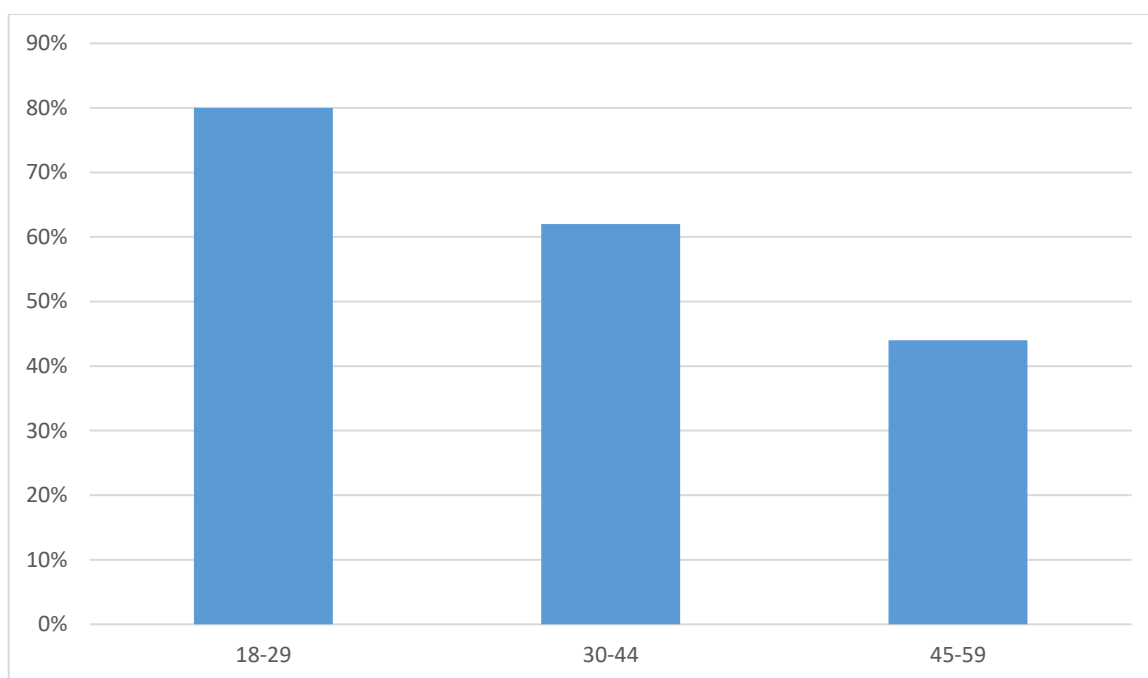

Рис. 3.3 Результати кількісного аналізу

У контексті гендерних відмінностей, чоловіки частіше сприймали безбар'єрність як виключно фізичну доступність та рідше погоджувалися з тим, що це нова суспільна цінність. Вони також схилилися вважати, що відповідальність за впровадження безбар'єрності лежить на тих, хто безпосередньо стикається з цими проблемами. Натомість жінки краще розуміли багатоаспектність безбар'єрності та частіше вважали, що це спільна відповідальність усіх членів суспільства. Жінки також були більш соціально активними та готовими до взаємодії з цільовими аудиторіями на персональному рівні [31].

З регіональної точки зору, на заході України спостерігається найвище сприйняття безбар'єрності як нової суспільної цінності, а також найменша кількість пасивних осіб. У центральному та північному регіонах громадськість добре розуміє комплексність поняття безбар'єрності та погоджується з її значенням як нової цінності. На півдні та сході країни натомість спостерігається нижча обізнаність про безбар'єрність і менша готовність підтримувати її впровадження.

Загальний висновок кількісного дослідження полягає в тому, що, хоча українці в цілому розуміють важливість безбар'єрності для всіх членів суспільства, існують відмінності у сприйнятті цього поняття між різними віковими, гендерними та регіональними групами. Жінки виступають як активні прихильники ініціатив, пов'язаних із безбар'єрністю, і готові до широкої взаємодії на персональному рівні. У той же час, в малих містах безбар'єрність не є пріоритетом, тому точкою зростання для комунікацій може стати залучення жителів середніх та великих міст, особливо на півдні та сході країни.

Безбар'єрність в Україні визначається як ключова суспільна норма, заснована на принципах поваги і цінності кожної людини, незалежно від її походження, статі, віку, фізичних особливостей або професійної діяльності. У рамках прийняття рішень владою, бізнесом та громадою, безбар'єрність передбачає врахування інтересів усіх груп населення, включаючи малочисельні. Це створює умови для того, щоб кожна людина могла реалізувати себе, бути професійно зайнятою, вільно пересуватися, отримувати сервіси, здобувати освіту, спілкуватися, відпочивати та розвиватися [31].

Основною метою комунікаційної стратегії є створення умов для системної інформаційної взаємодії у процесі впровадження безбар'єрного простору в Україні, підвищення обізнаності громадськості про ці дії та розуміння безбар'єрності як важливої суспільної цінності. Стратегія передбачає створення послідовного, комплексного та змістовного наративу про безбар'єрність в українському інформаційному просторі.

Завданням стратегії є комунікація процесу створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, підтримка рівних можливостей для кожного громадянина. Ключове завдання полягає в налагодженні координованої та ефективної комунікації між органами влади для підвищення рівня знань про безбар'єрність, збільшення підтримки цієї цінності та зменшення рівня небажання брати участь у її впровадженні.

Стратегія включає розвиток розуміння безбар'єрності в її всіх аспектах: фізичному, інформаційному, освітньому, економічному, цифровому, суспільно-

громадянському. Також важливо залучити широку громадськість до підтримки безбар'єрності в Україні та сприяти прийняттю її цінностей. Ціль полягає в тому, щоб підвищити обізнаність громадян про заходи та результати, які реалізуються органами влади для досягнення безбар'єрності, та формувати позитивний імідж України як країни, вільної від бар'єрів.

Комунікаційна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні розгортається на трьох рівнях: стратегічному, проєктному та операційному, кожен з яких має свої унікальні завдання та очікувані результати.

На стратегічному рівні, основне завдання полягає у формуванні та комунікації загальної концепції безбар'єрності як нової суспільної норми. Основним виконавцем тут виступає Рада безбар'єрності, завдання якої – сформулювати єдиний наратив, що підкреслює значення і важливість безбар'єрності для всього суспільства.

На проєктному рівні зосереджено увагу на конкретних ініціативах, таких як забезпечення фізичної доступності громадських будівель, доступ до інтернету в селах, впровадження міжнародних стандартів функціонування та здоров'я, стандартизація інфраструктури та інші. Очікуваним результатом на цьому рівні є широка обізнаність громадськості про ці проєкти, їх мету та важливість для різних соціальних груп [31].

Операційний рівень передбачає конкретні комунікаційні заходи щодо всіх аспектів безбар'єрності, з використанням відповідного наративу для кожного з них. Метою на цьому рівні є сформулювати детальне розуміння різних видів безбар'єрності, роз'яснити можливості, які вони відкривають для громадян, та уточнити роль уряду в їх впровадженні. Основні виконавці – це урядові органи, які здійснюють План заходів з реалізації національної стратегії.

Таким чином, кожен рівень комунікаційної стратегії має свої специфічні цілі та завдання, причому виконання кожного рівня відіграє ключову роль у досягненні загальної мети – зробити безбар'єрність новою суспільною нормою в Україні. Для досягнення цих цілей та показників розроблений

Комунікаційний календарний план, який визначає часові рамки, цільові аудиторії та інструменти, які будуть використовуватися на кожному з етапів.

Комунікаційні канали, які використовуються в рамках стратегії безбар'єрності, охоплюють як медійні, так і немедійні засоби. Ці канали дозволяють органам влади здійснювати ефективну комунікаційну діяльність.

Серед власних платформ органів влади використовуються офіційні вебсайти та сторінки в соціальних мережах, які належать членам Ради безбар'єрності та їхнім керівникам. Також активно залучаються сторінки в соціальних мережах, що належать громадським організаціям-членам Ради.

Діяльність в сфері Public Affairs включає організацію різноманітних заходів, а Media relations передбачає співпрацю з пресою через проведення прес-турів та активне використання традиційних та інтернет ЗМІ.

Пряма комунікація з громадськістю реалізується через особисті зустрічі, листування та інші форми безпосереднього контакту [31].

Що стосується форматів комунікації, то вони включають в себе повідомлення для ЗМІ (анонси, прес-сніданки, коментарі, тематичні публікації, сюжети на ТВ та радіо), зустрічі з представниками громадськості та експертами, взаємодію з Громадськими радами, проведення слухань, презентацій, круглих столів та конференцій, а також залучення галузевих та міжнародних експертів.

Ці канали та формати дозволяють забезпечити всебічне та ефективне поширення інформації про безбар'єрність, сприяючи розумінню та прийняттю цієї концепції в суспільстві.

В рамках стратегії безбар'єрності в Україні, система кризових комунікацій органів влади має бути зорієнтована насамперед на попередження кризових ситуацій. Такий підхід передбачає застосування превентивних методів і проактивної комунікації, що має на меті створення стійкості, здатної зменшити репутаційні ризики під час кризи.

Система антикризових комунікацій будується на декількох рівнях. На першому рівні, превенції, ключовим є своєчасне виявлення та реагування на потенційні негативні тенденції, моніторинг медіа, аналітика, створення системи

сповіщення про можливу кризу та встановлення міцних зв'язків зі ЗМІ. Проактивне інформування має переважати над реактивними заходами.

На другому рівні, реагуванні на кризу, важливим є розробка чітких протоколів реагування на різні типи криз, забезпечення оперативності, достатності, чесності та проактивності у комунікації під час кризи [31].

Післякризове реагування включає роботу над помилками та публічне висловлення позицій щодо винесених уроків і здійснених висновків.

Щодо очікуваних результатів, заплановано, що до кінця 2023 року 73% населення буде обізнане про термін «безбар'єрність», а рівень підтримки цінності безбар'єрності зросте до 75%. Крім того, передбачається зменшення рівня неготовності населення бути залученим у впровадження безбар'єрності до 30%.

Фінансування стратегії здійснюватиметься за рахунок бюджетних призначень, передбачених органам виконавчої влади, іншим державним органам, а також з інших джерел, дозволених законодавством. Реалізація стратегії не потребує додаткових матеріально-технічних, кадрових або інших ресурсів.

Операційний план реалізації стратегії визначається окремим Комунікаційним календарним планом, що є невід'ємною частиною стратегії. Він включає детальні заходи, цільові показники та інструменти, необхідні для їх досягнення.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз комунікаційної кампанії уряду України в контексті інформаційної стратегії

Сильні сторони (Strengths):	Слабкі сторони (Weaknesses):
1. Активне використання соціальних медіа та цифрових платформ для швидкого і ефективного поширення інформації. 2. Підтримка міжнародної спільноти та використання	1. Ризик дезінформації та пропаганди, особливо в умовах війни. 2. Обмежений доступ до інформації в окремих регіонах через воєнні дії. 3. Високий рівень стресу та емоційного вигорання серед

<p>міжнародних платформ для поширення інформації.</p> <p>3. Висока залученість громадськості та активність волонтерських рухів.</p> <p>4. Створення надійних каналів комунікації для внутрішньо переміщених осіб і постраждалих від війни.</p>	<p>населення, що може впливати на сприйняття інформації.</p> <p>4. Потреба в адаптації інформаційних матеріалів для різних груп населення.</p>
<p>Можливості (Opportunities):</p> <p>1. Посилення міжнародної підтримки та співпраці в контексті інформаційної кампанії.</p> <p>2. Розвиток і впровадження нових технологій для поширення інформації.</p> <p>3. Створення єдиної національної стратегії з протидії дезінформації.</p> <p>4. Збільшення громадської обізнаності про важливість безбар'єрності в умовах війни.</p>	<p>Загрози (Threats):</p> <p>1. Вплив війни на інфраструктуру та доступ до комунікацій.</p> <p>2. Розповсюдження фейкових новин і пропаганди з боку противника.</p> <p>3. Емоційний та психологічний вплив війни на сприйняття інформації населенням.</p> <p>4. Ризик зниження довіри до органів влади у випадку неадекватного інформування.</p>

Джерело: створено автором

Уряд України ефективно використовує онлайн-канали для швидкого та ефективного поширення інформації, особливо у використанні соціальних медіа та офіційних вебсайтів. Це сприяє оперативному досягненню широкої аудиторії. Крім того, міжнародна підтримка та використання міжнародних платформ для поширення інформації допомагає посилювати інформаційний вплив України. Активна участь громадян та волонтерів також грає важливу роль у розповсюдженні інформації та підтримці ініціатив уряду.

Однак існують виклики, пов'язані з ризиком дезінформації та пропаганди, особливо в умовах війни. Обмежений доступ до інформації в деяких регіонах, де йдуть воєнні дії, також є проблемою. Високий рівень стресу серед населення може впливати на сприйняття інформації, що вимагає додаткових зусиль з адаптації контенту до потреб різних груп населення.

Водночас існують значні можливості. Посилення міжнародних зв'язків може сприяти розширенню інформаційного впливу. Розвиток та використання нових технологій для поширення інформації може покращити досягнення і залучення аудиторії. Крім того, є можливість розвивати стратегії для боротьби з дезінформацією та збільшити обізнаність про важливість безбар'єрності, особливо в умовах війни.

Водночас існують значні виклики та загрози. Війна може суттєво вплинути на інфраструктуру, що ускладнює доступ до інформації. Існує ризик поширення фейкових новин і пропаганди, а емоційний та психологічний вплив війни може впливати на сприйняття інформації населенням. Також є ризик зниження довіри до органів влади у випадку неадекватного інформування.

В цілому, SWOT-аналіз вказує на потребу в уважному плануванні та адаптації комунікаційних стратегій, щоб максимально використовувати сильні сторони та можливості, мінімізувати слабкі сторони та впоратися із загрозами, особливо в умовах військового конфлікту.

3.3 Взаємодія з медіа та соціальними мережами для досягнення цілей інформаційної політики

Дослідження показує, що в Україні більше 71% населення користується Інтернетом, при цьому понад 64% з них активно використовують соціальні мережі. Для багатьох компаній соціальні медіа стали важливою складовою корпоративних комунікацій. Окрім веб-сайтів, багато компаній також присутні на різних платформах і щодня спілкуються зі своєю аудиторією. Соціальні мережі мають численні переваги, такі як можливість швидкого та простого поширення інформації, досягнення великого аудиторного охоплення з мінімальними зусиллями і прямий зв'язок з онлайн-спільнотою. Ці фактори роблять соціальні медіа ефективним інструментом комунікації, навіть під час глобальних криз [67].

Проте некоректно побудована комунікація в соціальних мережах може стати причиною кризових ситуацій. Особливо це стало видно під час війни в Україні, коли соціальні мережі виявилися подвійним мечем у кризовій комунікації. З одного боку, вони відкривають великі можливості для комунікації, а з іншого - приховують ризики і небезпеки, які можуть призвести до кризових ситуацій. Навіть невелика помилка в спілкуванні може викликати серйозну кризу. Однак при правильному використанні соціальних медіа вони можуть стати корисним інструментом для управління кризовими ситуаціями. Ті компанії, які швидко адаптують свій контент у соціальних мережах, виберуть правильний тон і відповідно сприймуть занепокоєння спільноти, зможуть успішно врегулювати ситуацію та підтримати своє імідж [67].

Під час глобальної кризи важливо, щоб компанія мала чітку та узгоджену позицію, щоб уникнути загострених ситуацій, які можуть викликати обурення в соціальних мережах. Однак, приховуючи свою спілкування та взаємодію зі спільнотою, це може призвести до створення власних тлумачень та теорій щодо подій та ставлення компанії до ситуації. У найгіршому випадку, криза у соціальних медіа може виникнути, і вона може швидко поширитися через всі доступні медіа. Тому важливо, щоб компанія реагувала на кризу та взяла відповідальність за комунікацію, оскільки відсутність реакції може реально підірвати репутацію і викликати недовіру до бренду.

Соціальні медіа відкривають можливість для активного діалогу. Важливо розуміти, що цей діалог не обмежується лише обміном інформацією та повідомленнями, але також передбачає реакцію на занепокоєння та побоювання громади. Під час кризових ситуацій, коли неможливо відповісти на кожен окремий коментар, регулярні публікації на власній сторінці можуть створювати відчуття активного діалогу. Це можна досягти, публікуючи регулярні оновлення або відповідаючи на запитання користувачів централізовано в публікаціях на власній сторінці [67].

У контексті широкомасштабного вторгнення в Україну світові компанії відкрито висловлювали критику стосовно дій Російської Федерації та

об'єднувалися, щоб надати значну підтримку у сфері інформаційного простору. Зірки та впливові особистості збирали пожертви, записували відеозвернення, проводили благодійні аукціони та інші заходи. Готелі надавали безкоштовне житло вимушеним переселенцям, застосунки дарували промокоди для навчання мові, авіаперевізники надавали тисячі безкоштовних квитків, а держави надавали гуманітарну допомогу та інші ресурси.

У зв'язку зі становищем війни, компанії мусили негайно адаптуватися до цих умов. Головними пріоритетами стали безпека та захист працівників, а потім відновлення бізнес-процесів. Наприклад, Європейська Бізнес Асоціація перетворила свій онлайн-центр Second Chance Bank на платформу для пошуку необхідних товарів, відповідаючи на запити від органів влади, медичних працівників і територіальної оборони. Члени асоціації надали підтримку країні різними способами, включаючи фінансову допомогу та закупівлю засобів захисту [67].

Важливо відзначити, що соціальні медіа відіграють ключову роль у кризовій комунікації сьогодні. Вони дозволяють швидко поширювати інформацію, самостійно публікувати повідомлення з власним контекстом, вести діалог та взаємодіювати з громадою, підтримувати стосунки, вирішувати проблеми та реагувати на кризи у конкретному каналі зв'язку.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження інформаційної політики України були ретельно розглянуті ключові аспекти та тенденції, що визначають сучасний стан та перспективи розвитку цієї важливої сфери. Виявлено поняття і сутність інформаційної політики, її інструменти та методи, а також різноманіття моделей і стратегій, які впливають на її формування та реалізацію.

Особлива увага була приділена історії та еволюції інформаційної політики в Україні, що відображає процес її адаптації до глобальних викликів та змін у медійному просторі. Порівняльний аналіз інформаційної політики України з іншими країнами свідчить про її унікальність та водночас визначає спільні тенденції, які є характерними для багатьох держав.

Акцент у дослідженні робиться на сучасних викликах інформаційної політики України, особливо у контексті військового конфлікту та гібридних загроз. Виявлено необхідність адаптації до швидкозмінного інформаційного середовища, протидії дезінформації та розробки ефективних стратегій комунікації для забезпечення стійкості інформаційної системи країни.

Аналіз медійної політики в Україні, зокрема контент-аналіз, підтверджує активне використання різних медійних платформ та форматів для досягнення стратегічних цілей інформаційної політики. SWOT-аналіз комунікаційної кампанії уряду України надає цінне уявлення про сильні та слабкі сторони, можливості та загрози в сфері інформаційної політики.

У контексті взаємодії з медіа та соціальними мережами, ключовими в сучасному інформаційному просторі, важливо відзначити зростання їхнього впливу на формування громадської думки та їхню роль у досягненні цілей інформаційної політики.

Загальний висновок полягає у тому, що інформаційна політика України пройшла значний шлях розвитку та адаптації до сучасних умов. Вона

стикається з низкою викликів, але водночас має потенціал для подальшого розвитку та вдосконалення. Забезпечення відкритості, прозорості, адаптивності та ефективної взаємодії з громадськістю залишаються ключовими пріоритетами для подальшого розвитку інформаційної політики в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. В. Організаційно-правові засади формування та реалізації державної політики інформаційної безпеки України: дис. ... канд. з державного управління: спец.: 25.00.02. Київ, 2017. 218 с.
2. Арістова І. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти / за заг. ред. Бандурки О. М. – Х.: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 368 с
3. Бабенко Ю. Інформаційна війна – зброя масового знищення. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/04/20/4399050/> (дата звернення 05.11.2023 р.)
4. Банах С. Поняття та особливості інформації як теоретичної категорії. Актуальні проблеми правознавства, 2019. №4, с. 226
5. Башук А.І. Підходи до інформаційної політики у контексті переходу до інформаційного суспільства // Наукові записки Інституту журналістики: КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2010. – Т.38 (січень-березень). – С. 152-157.
6. Боднар І. Інформаційна безпека як основа національної безпеки. Механізм регулювання еконо-міки. 2014. No 1. С. 68–75.
7. Боднар І.Р. Державна політика та інформаційна безпека України: післякризові виклики. Актуальні проблеми післякризового відновлення економіки України: зб. матер. наук.-практ. конф. Львів. 2013. С.29-32
8. Брижко В. М. До гносеології категорії «інформація». Інформація і право. 2011. № 2 (2). С. 13–20.
9. Бусол О. Інформаційна безпека США: законодавче регулювання та перспективи співпраці для України. Інтернет-сайт Центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2988:infor

matsijna-bezpeka-ssha-zakonodavcheregulyuvannya-ta-perspektivi-spivpratsi-dlya-ukrajini&catid=8&Itemid=350

10. Глушко, О.К. Журналістське розслідування: Історія, теорія, практика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. К.: Арістей, 2006. 144 с.
11. Горбань Ю. О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - 2015. - № 1. - С. 136-141.
12. Грицяк Н.В., Литвинова Л.В. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства: навч. посіб. / за заг. ред. Н.В. Грицяк. – Київ: К.І.С., 2015. – 108 с.
13. Демський С. Е., С. П. Павлюк. Правове регулювання інформаційної діяльності в Україні: станом на 1 січ. 2001 р.. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 688 с.
14. Дзюба С. В., Жилияєв І. Б. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій / за ред. А. І. Семенченка. – Київ: Арт-мастер, 2012. – 264 с.
15. Дубас О. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті. – К.: Генеза, 2014. – 208 с.
16. Жаровська І., Ортинська Н. Інформаційна війна як сучасне глобалізаційне явище. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2020. Т. 7. №2. С. 56–61.
17. Заніздра Н.О. Державна інформаційна політика на сучасному етапі та шляхи вдосконалення. Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. 2012. №4. С. 193–196.
18. Захаренко К. В. Інституційний вимір інформаційної безпеки України: трансформаційні виклики, глобальні контексти, стратегічні орієнтири. / К. В. Захаренко. Київ. 2021. с.423
19. Іванченко Ю.М. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05ijmipu.pdf>.

20. Інформаційна політика. URL.
<http://volynstandart.com.ua/information-policy/>.(дата звернення 15.11.2023 р.)
21. Інформаційна безпека. Підручник. Під ред. В.В. Остроухова. К.: Видавництво Ліра-К, 2021. 412 с
22. Історія доступу по-шведськи: королівський указ про свободу друку 1766 року. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/stories/publications/istoriia-dostupuro-shvedsky-korolivskyi-ukaz-pro-svobodu-druku-1766-roku>
23. Канал ТСН URL: <https://tsn.ua/news>
24. Канал УНІАН URL: <https://unian.tv>
25. Канал Кореспондент.net URL: <https://ua.korrespondent.net>
26. Канал 24 канал URL: <https://24tv.ua>
27. Канал РБК URL: <https://www.rbc.ua/ukr>
28. Канал Цензор.Нет URL: <https://censor.net>
29. Кобільник Б.Ю., Гізун А.І. Роль інформаційно-психологічних впливів у інформаційній війні. – Кропивницький: Матеріал Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2016. – 28с
30. Коваль З. Політико-правові механізми державного управління інформаційно-психологічною безпекою України: автореф. дис. ... канд. н. з держ. упр. (спеціальність: 25.00.02 – механізми державного управління). Одеса. 2011. 22 с
31. Комунікаційна стратегія з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року URL: <https://mtu.gov.ua/files/shadura/Додаток%201%20до%20протокольного%20рішення.pdf>
32. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) Із змінами, внесеними згідно із Законами № 27-ІХ від 03.09.2019, ВВР, 2019, № 38, ст.160
33. Левченко О. В. Методика виявлення заходів негативного інформаційного впливу на основі аналізу відкритих джерел // Системи оброб. інформації. - 2016. - Вип. 1. - С. 100-102.

34. Лизанчук В.В. Інформаційна безпека України: теорія і практика: підручник. Львів: ЛНУ ім. Іва-на Франка, 2017. 725 с
35. Мохова Ю.Л., Луцька А.І. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/27.pdf
36. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 20231277. Кавун С.В., Носов В.В., Манжай О.В. Інформаційна безпека. Навчальний посібник. Ч. 2. Харків: Вид. ХНЕУ, 2018. 196 с.
37. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с
38. Нікітіна Н.В. Специфіка журналістського розслідування: основи жанру й методу URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2326/>. (дата звернення 05.11.2023 р.)
39. Ніщименко О. А. Інформаційна безпека України на сучасному етапі розвитку держави і суспільства. Наше право. 2016. № 1. С. 17-23.
40. Нестеряк Ю. В. Державна інформаційна політика України: теоретико-методологічні засади: монографія. - К. : НАДУ, 2014. - 592 с.
41. Нестеряк Ю. В. Міжнародні критерії інформаційної безпеки держави: теоретико-методологічний аналіз // Вісн. НАДУ. – 2013. – № 3. – С. 40–45.
42. Новицький А. Щодо питання структуризації інформаційного права як наукової категорії. Актуальні проблеми правознавства. 2016. Вип. 4. С. 34–38.
43. Новицька Н.Б. Захист суспільної моралі в інформаційному суспільстві. Інформація і право. 2011. № 3(3). С. 28–33.
44. Олійник О. Адміністративно-правові засади інформаційної безпеки // Європейські перспективи. 2012. № 4 (1). С. 65–68.
45. Олійник О. В. Державна політика інформаційної безпеки України. Юридичний вісник. 2012. №4(25). С.65-69

46. Онищенко С.В., Глушко А.Д. Концептуальні засади інформаційної безпеки національної економіки в умовах діджиталізації. Соціальна економіка. ХНУ, 2020. Вип. 59. с. 14–24. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socseconom/article/view/16114>
47. Основи інформаційного права України: навч. посіб. / В. Цимбалюк, В. Гавловський, В. Брижко [та ін.]; за ред. М. Швеця. 2-ге вид. (переробл. і доп.) К.: Знання, 2009. 414 с.
48. Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. та ін. Інформаційна безпека (соціально-пра-вові аспекти): підручник. К.: КНТ, 2010. 776 с.
49. Печенюк А.В. Інформаційна безпека України як складова національної безпеки. URL: <https://www.ndifp.com/1561/>
50. Певцов Г. В., Гордієнко А. М., Залкін С. В., Сідченко С. О., Хударковський К. І. Досвід і концепції ведення інформаційної боротьби у провідних країнах світу. Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України, 2015. № 1(18). С. 12 – 16
51. Пода Т. А. Інформаційна війна як стратегія формування політичної свідомості (соціально-філософський аналіз) // Вісн. Нац. авіац. ун-ту. - 2014. - № 1. - С. 67-70.
52. Політики більше, війни – менше. Аналіз трендів новинного контенту онлайн-медіа URL: <https://usp-ltd.org/polityku-bilshe-vijny-menshe-analiz-trendiv-novynnoho-kontentu-onlajn-media/>
53. Почепцов Г.Г., Чукут С.А. Інформаційна політика. Навч. посіб. – Київ: Вид-во «Знання», 2006. – 665 с.
54. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 20.11.2023 р.)
55. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. (дата звернення 20.11.2023 р.)

56. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 9 травня 2018 р. № 2163-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/> (дата звернення 05.11.2023 р.)

57. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення 05.11.2023 р.)

58. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397/>. (дата звернення 05.11.2023 р.)

59. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»: Указ Президента України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1522022-41761/>. (дата звернення 05.02.2023 р.)

60. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану: Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03 березня 2022 року №73. URL. https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_050322.pdf?fbclid=IwAR3BFiXuFblkYZgRCWVYGHffTJhtmhBbQXAEVE7KZ-MR00Q_i6gzSslnkFg/. (дата звернення 20.11.2023 р.)

61. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. Законодавство України. Верховна Рада України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text/>. (дата звернення 05.11.2023 р.)

62. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 року No 47/2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/47/2017>.

63. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах

воєнного стану»: Указ Президента України від 19 березня 2022 року No 152/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/152/2022>.

64. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text>.

65. Проценко Д., Тупчієнко Д. Огляд підходів до регулювання нових конвергентних аудіовізуальних засобів масової інформації: міжнародний досвід. – К., 2012. – 108 с.

66. Пунда О.О., Добрянська О.Д., Новицька Н.Б. Принципи інформаційної політики в умовах війни та їх нормативно-правове закріплення. Екологічне право. 2022. №1-2. С. 60–65.

67. Роль соціальних мереж у кризовій комунікації в умовах війни URL: <https://eba.com.ua/rol-sotsialnyh-merezh-u-kryzovij-komunikatsiyi-v-umovah-vijny/>

68. Рябоконт О. Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства: зарубіжний досвід // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. - 2016. - Вип. 43. - С. 97-114. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2016_43_9.

69. Селезньова О. Теоретико-методологічні основи інформаційного права України: моногр. Чернівці: Місто, 2014. 408 с.

70. Семенченко А.І., Серенок А.О. Публічна політика та управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування. – Київ: ФОП Москаленко, 2017. – 80 с.

71. Соловйов С. Г., та ін.; заг. ред. Грицяк Н. В. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія. – Київ: К.І.С., 2015. — 320 с.

72. Солодка, О. М. Інформаційний простір держави як сфера реалізації інформаційного суверенітету. Інформація і право, № 4 (35), 2020 р., с. 39–46.

73. Суцєнко В.М. Журналістське розслідування правопорушень: загальна характеристика та поняття з точки зору правознавства.

URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2614/Sushchenko_Zhurnalistske_rozsliduvannia_pravoporushen.pdf?sequence=1&isAllowed=y/. (дата звернення 15.11.2023 р.)

74. Фань Ч. Правове забезпечення інформаційної безпеки в системі сучасної міжнародної співпраці // Наукові праці МАУП. 2012. Вип. 4 (35). С. 110–115.

75. Фурашев В.М. Правові аспекти інформаційної безпеки. Київ : Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. 2018. 67 с

76. Цимбалюк В. С., Бабінська А. В. Правове регулювання інформаційної безпеки в Україні: проблеми теорії та практики. Адміністративне право і процес. 2014. № 2 (8).

77. Цимбалюк В. Інформаційне право (основи теорії і практики): моногр. К.: «Освіта України», 2010. 388 с.

78. Чернухін І. О. Досвід Федеративної Республіки Німеччини в побудові системи захисту

79. Bundesdatenschutzgesetz (BDSG) vom 20.12.1990. Офіційний сайт законодавства ФРН. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de>.

80. International Strategy for Cyberspace. White House. URL: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/international_strategy_for_cyberspace.pdf